

SPORT- ÉS EGÉSZSÉGTUDOMÁNYI FÜZETEK

Felelős kiadó:

Prof. Dr. Betlehem József
a Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar dékánja

Felelős szerkesztő:

Dr. Rétsági Erzsébet c. egyetemi tanár
Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar

Szerkesztőbizottság:

Prof. Dr. Betlehem József
Prof. Dr. Figler Mária
Dr. habil. Oláh András
Dr.habil. Ács Pongrác
Dr.habil. Lampek Kinga
Dr. Morvay-Sey Kata
Dr. Tigyiné Dr. Pusztafalvi Henrietta
Dr. Deutsch Krisztina

Lektorálta: Dr. Elbert Gábor Ph.D.

Kiadja a Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kara, Pécs
2017. 1. évfolyam. 1.szám
Megjelenik negyed évente

DOI 10.15170/SEF.2017.01.01

ISSN 2560-0680 (Nyomtatott)
ISSN 2560-1210 (Online)

BEKÖSZÖNTŐ

Üdvözljük kedves olvasóinkat a Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar Sport – és Egészségtudományi Füzetek című kiadvány 1. számának megjelenése alkalmából. Az első számot a 2017. június 1-3. között Pécsen a Magyar Sporttudományi Társaság (MSTT) és a Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar (PTE ETK) közös megrendezésében sorra kerülő XIV. Országos Sporttudományi Kongresszus alkalmából kívánjuk megjelenteni.

Köszöntőnk elején röviden szeretnénk bemutatni a Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Karát. Az ETK az egyetem egyik legfiatalabb ugyanakkor legdinamikusabban fejlődő kara. A Pécsi Orvostudományi Egyetemen az egészségügyi főiskolai képzés a Szociális és Egészségügyi Miniszter 1989. augusztus 18-ai keltezésű «Alapító Okirata» alapján 1990. szeptember 1-jén indult el. 2000. január 1-jétől karunk az intézményi integráció révén a Pécsi Tudományegyetem részeként működik. Az ETK úttörő szerepet vállalt az egészségügyi képzések fejlesztésében is, hiszen a 2000/2001. tanévben, az országban elsőként indította el az okleveles ápoló, a 2004/2005. tanévben az okleveles védőnő egyetemi képzést, majd 2006 februárjában önálló Egészségtudományi Doktori Iskola alapított. A két egyetemi szak és az önálló doktori iskola létrehozása pedig lehetővé tette, hogy Karunk a felsőoktatási törvény akkori szigorú szabályinak is megfelelően még ugyanezen évben Egészségtudományi Kar néven egyetemi karrá váljon.

A Kar hallgatói létszáma egy, a 2005 és 2010 közötti átmeneti visszaeséstől eltekintve folyamatos növekedést mutat, jelenleg 2644 fő hallgató folytat tanulmányokat a karunkon, és örömteli tény hogy 2010-hez képest az összes hallgatói létszám 12 %-kal, míg a nappali munkarendű hallgatók létszám 34%-kal emelkedett. A 2016. évi felvételi eljárásban pedig a Pécsi Tudományegyetemen belül az Egészségtudományi Karra vették fel a legmagasabb számú hallgatót.

Jelenleg a Kar képzési palettája 7 alapképzési szak 14 szakirányát, 9 mesterképzési szakot és 14 szakirányú továbbképzési szakot tartalmaz. Az oktatás a helyi oktatókórházakkal és szociális intézményekkel szoros együttműködésben, Magyarországon jelenleg négy képzési központban: Kaposváron, Pécsen, Szombathelyen, valamint Zalaegerszegen folyik.

A 2014/2015. tanévtől kezdődően az idegen nyelvű képzési programjaink is elérhetővé váltak a külföldi hallgatók számára, ugyanis elindult az angol nyelvű ápoló és gyógytornász képzésünk, majd 2015/2016-os tanévtől az idegen nyelvű képzési paletta kiegészült a dietetikus és szülésznő képzésekkel is. Az első tanévben 8 hallgató kezdte meg tanulmányait angol képzéseinken, míg jelenleg 66 fő hallgatója van az angol nyelvű BSc képzéseineknek.

A határon túli magyarság képzésének támogatása érdekében, a 2016/2017. tanévben, székhelyen kívüli képzésként Zomborban is elindításra került BSc ápoló

képzésünk.

2008. szeptember 1-jétől a Pécsi Tudományegyetem részeként, a Kar irányításával működik tovább a korábbi Pécsi Szociális és Egészségügyi Szakképző Iskola. Ebből adódóan az országban egyedülként a Kar modell értékű módon tud képzési lehetőségeket biztosítani, hiszen középfokú, BSc és MSc szintű egészségügyi és szociális képzések mellett az egészségügyi doktori fokozat/habilitáció megszerzésének lehetőségét is biztosítani tudja.

A kar az elmúlt években stratégiai célul tűzte ki a sporttudományi képzések, kutatások és együttműködések megerősítést, fejlesztését annak érdekében, hogy az egészségügy és a sporttudomány egymást segítve és erősítve dinamikusan fejlődhessen a Pécsi Tudományegyetemen.

Karunk 2013-ban kezdte meg az egészségügyi szakdolgozók kötelező szakmacsoportos továbbképzését. Jelenleg 11 megyében és Budapesten évente kb. 4500 fő kötelező továbbképzését végezzük.

2016-ban a Modern Városok Program keretében az Egészségtudományi Kar közel 2,5 milliárd Ft támogatást nyert el, ami lehetőséget ad a Kar egységes belvárosi campusának kialakítására, mely az ingatlan racionalizáción kívül magában foglalja az épületek felújítását, valamint az egészségügyi képzésekhez szükséges kitűnően felszerelt, legmodernebb technikákkal ellátott egészségügyi humán páciens szimulációs egységek, demonstrációs termek és laboratóriumok kialakítását.

Tisztelettel ajánljuk mindenki figyelmébe ezt a nagy örömmel összeállított, egészséges és sportos életmódra ösztönző kiadványunkat.

Sportszakemberképzés a Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Karán

A sportszakember képzés 2006-ban jelent meg az Egészségtudományi Kar képzési palettáján. A PTE 2005-ben sikeresen akkreditálta a sporttudományi területhez tartozó Rekreációs szervezés és Egészségfejlesztés alapszakot. Az ETK az oktatási feladatok ellátásába a Rekreációs szervezés szakirányon át oktatási megállapodás keretében a PTE TTK-t is bevonta.

2012-től az ETK humán erőforrás fejlesztésének köszönhetően több sporttudományi alapvégzettséggel és PhD fokozattal rendelkező kolléga kezdte meg oktatási tevékenységét a karon, így a kar 2013-tól az át oktatási megállapodás meghosszabbítása nélkül, saját erőforrásaira támaszkodva végzi mindkét szakirányon az oktatási és oktatásszervezési feladatokat.

Az előzmények tekintetében elmondható, hogy az alapszakot Jeges Sára főiskolai tanár szakfelelősként akkreditálta. A két szakirányból az egészségfejlesztés szakirány felelőse Jeges Sára az Alkalmazott Egészségtudományi Intézet Biosztatisztikai és Egészségügyi Informatikai Tanszék vezetője, a rekreációs szervezés szakirány felelőse pedig Rétsági Erzsébet, a PTE TTK Testnevelési- és Sporttudományi Intézetének Szabadidősport és Rekreációs Tanszékének tanszékvezető egyetemi docense volt. A kari, illetve a hazai sportszakember képzés, valamint a sport- és az egészségtudomány komoly eredményének könyvelhetjük el azt, hogy a Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar Egészségtudományi Doktori Iskolájában 2014-től jelentkezni lehet a 7. programra, melynek címe: Sport és egészségtudomány. Programvezetők: Rétsági Erzsébet és Ács Pongrác. A sportszakemberképzés helyzetének további erősödését jelentette, hogy a PTE ETK 2014. január 1-jén megalakult a Fizioterápiás és Sporttudományi Intézet, Dr. habil. Ács Pongrác egyetemi docens vezetésével. Jelenleg az Intézetben 27 oktató (közülük 2 fő egyetemi tanár, 1 fő főiskolai tanár, 1 fő egyetemi docens, továbbá 10 fő PhD-val rendelkező adjunktus, 2 fő professor emeritus, 1 fő címzetes egyetemi tanár), valamint 3 fő igazgatási ügyintéző dolgozik. Az intézetben jelenleg 12 fő PhD fokozattal és sporttudományi végzettséggel is rendelkező oktató található, akik közül 6 főnek a PhD minősítés mellett szakdedzői végzettsége is van. Az intézet sporttudományi szakemberei számos vezetői és sportvezetői tisztséget is betöltenek különböző szervezetekben, sportszervezetekben, többek közt Dr. Kovács Antal adjunktus, aki az országban egyedüli tudományos fokozattal rendelkező olimpiai és világbajnok, valamint Dr. Rátgéber László adjunktus, aki a vidéki sporttudományi képzési helyeken megtalálható egyedüli minősített mesteredző oktató. A kari doktori iskola önálló sportprogramjának köszönhetően a karon az oktatói utánpótlásképzés megoldott, melynek első eredményeként még 2017-es naptári évben három fő sporttudományi végzettségű saját nevelésű oktató fokozatszerzési eljárása fog lefolytatódni.

Az Egészségtudományi Kar az elmúlt néhány esztendőben saját és Európai Uniós forrásból közel 300 millió Ft értékben eszközbeszerzést és humán erőforrás bővítést hajtott végre, aminek eredményeként a PTE-n egyedülálló módon megalapításra került a Komplex Sport Teljesítménydiagnosztikai és Fizioterápiás Kutatóközpont és az Alapozó Egészségtudományi és Analitikai Laboratóriumi Kutatóközpont. Mindezen beruházásoknak is köszönhetően a Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kara rendelkezik a legfejlettebb eszközparkkal a sportolók diagnosztikájában a Pécsi Tudományegyetemen. A Komplex Sport Teljesítménydiagnosztikai és Fizioterápiás Kutatóközpont vezetője Prof. Dr. Kollár Lajos sportszakorvos, a Magyar Vitorlázó Szövetség elnöke. A kutatóközpont a régióban található szinte valamennyi sportegyesülettel kizárólagos együttműködési megállapodást kötött a sportolók teljesítménydiagnosztikai vizsgálataira, ezzel is a segítve térség sportolóit, edzőit és sportszakembereit.

Az Egészségtudományi Kar az elmúlt időszakban kiemelkedő sikereket könyvelhetett el a hazai és nemzetközi sporttudományi pályázatok tekintetében is, ennek köszönhetően a Pécsi Tudományegyetem vonatkozásában Karunk a legtöbb sporttudományi pályázati forrást el tudta nyerni. A pályázatok közül külön is érdemes kiemelni az alábbiakat, melyekben az ETK szakmai vezetőként szerepel: a Társadalmi Megújulás Operatív Program (TÁMOP-4.1.2.E-13/1/KONV) „Sport a felsőoktatásban” - elnyert támogatási összeg: 426 813 196 forint; Sporttudományi képzés fejlesztése a Dunántúlon 2015 (TÁMOP-4.1.2.E-15/1/KONV-2015-0003) - elnyert pályázati összeg: 448 840 000 forint; a Társadalmi Megújulás Operatív Program (TÁMOP-4.1.2.E-13/1/KONV) ”Sport a felsőoktatásban” - elnyert támogatási összeg: 426 813 196 forint; Stratégiai K+F műhelyek kiválósága Analitikai és diagnosztikai kutatási kiválósági központ az egészség és a sportteljesítmény szolgálatában (GINOP-2.3.2-15.) – elnyert támogatási összeg 1,413 Milliárd forint. A pályázatok megvalósítása során számos a sporttudományban napi szinten is használható eredmény született, melyek közül az egyik legnagyobb innovációnak számít a kar szakemberei által fejlesztett Népegészségügyi Applikáció (NEA), mely öt népbetegségre fókuszáló mozgásterápiát tartalmazó alkalmazás.

A 2016/2017. tanév ismét újabb fejlődési állomással gazdagította a sportszakember képzést a PTE Egészségtudományi Karon, ettől az évtől indult el a Sportmenedzser Mesterképzés nappali és levelező munkarendben. A 2016. augusztus 5-én hatályba lépett a megújult felsőoktatási alap- és mesterképzési szakokra vonatkozó képzési és kimeneti követelményeket tartalmazó 18/2016. (VIII.5.) EMMI rendelet értelmében a 2017/2018. tanévtől kezdődően az új Sport- és Rekreációs szervezés alapképzési szak szakfelelőse Dr. habil Ács Pongrác lett. Mindezen eredményeknek köszönhetően a Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kara mára büszkén kijelentheti, hogy a sportszakember képzés teljes vertikumában (BSc, MSc, PhD) sikeresen jelen van.

UTÓSZÓ

A Sport- és Egészségtudományi Füzetek című kiadványunkat negyedévente tervezzük megjeleníteni. Az első füzetet – mint fentebb említettük - a XIV. Sporttudományi Kongresszus idejére időzítettük, ezért témánk is a sporttudományhoz kötődik. Egy közös bevezetővel, illetve témaindoklással induló három tanulmányt mutatunk be, amelyek a mindennapos testneveléssel kapcsolatos kutatások eredményeit tartalmazzák. Végül, mint látni fogják, összegzés helyett olyan javaslatokat fogalmazunk meg, amelyek a mindennapos testnevelés sikeres megvalósításának néhány alapvető feltételére vonatkoznak/vonatkozhatnak. A további kiadványok tartalmából a füzet címének megfelelően a sporttudomány mellett az egészségtudomány is kiveszi a részét. Erre biztosítékként hivatkozunk az Egészségtudományi Kar 6 intézetére, ill. az Egészségtudományi Doktori Iskola 8 programjára. Oktatók, kutatók, Ph.D. hallgatók és a képzések hallgatói számára is nyitott a lehetőség, hogy munkájukkal hozzájáruljanak a PTE Egészségtudományi Kar legújabb kiadványa tudományos színvonalának biztosításához.

Kutatásunkat Prof. Istvánfi Csaba, a TF volt Rektora, illetve az Magyar Testnevelő Tanárok Országos Egyesületének elnöke emlékének szenteljük - a testnevelő tanárképzés, az iskolai testnevelés, illetve a mindennapos testnevelés érdekében végzett elvülhetetlen érdemei előtt tisztelegve.

TARTALOMJEGYZÉK

Beköszöntő	2
Utószó	6
<i>Meszlényi Emese (Szegedi Tudományegyetem), Urbinné Borbély Szilvia, Seregi Ernő (Nyíregyházi Egyetem), Morvay-Sey Kata, Rétsági Erzsébet (Pécsi Tudományegyetem)</i>	
A mindennapos testnevelés néhány kérdésének vizsgálata	8
<i>Morvay-Sey Kata (Pécsi Tudományegyetem), Rétsági Erzsébet (Pécsi Tudományegyetem)</i>	
A mindennapos testnevelés gyakorlati megvalósulásának vizsgálata a pécsi iskolákban	19
<i>Urbinné Borbély Szilvia - Seregi Ernő</i>	
160 intézmény testnevelő munkaközösségének véleménye a mindennapos testnevelés bevezetéséről, jelenlegi helyzetéről (Szabolcs – Szatmár –Bereg megye, Borsod-Abaúj- Zemplén megye és Hajdú-Bihar megye)	30
<i>Meszlényi Emese</i>	
Vizsgálat a 2012-ben bevezetett mindennapos testnevelés gyakorlati megvalósításáról a szegedi iskolák körében	44
Melléklet	56

**MESZLÉNYI EMESE (SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM), URBINNÉ
BORBÉLY SZILVIA, SEREGI ERNŐ (NYÍREGYHÁZI EGYETEM)
MORVAY-SEY KATA, RÉTSÁGI ERZSÉBET
(PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM).**

A MINDENNAPOS TESTNEVELÉS NÉHÁNY KÉRDÉSÉNEK VIZSGÁLATA

Előszó és a kutatás indoklása

A 2012- es év új korszakot nyitott az iskolai testnevelés történetében

Új alaptanterv, a Nat 2012 lépett érvénybe (110/2012.(VI.4. Korm. rendelet), amely az Iskolai testnevelés és sport műveltségi terület számára is új stratégiát, új feladatokat határoz meg. A Nat-ban megfogalmazottak alapján készültek el a kerettantervek a különböző iskolatípusokra, pedagógiai szakaszokra, műveltségi területekre, valamint az egyes sajátos nevelési feladatokat ellátó intézményekre (51/2012.(XII. 21.) számú EMMI rendelet).

Az új tartalmi szabályozókon kívül ugyanebben az évben került bevezetésre az 1. az 5. illetve a 9. évfolyamon a mindennapos testnevelés, amely a 2015/2016-os tanévre, a felmenő rendszernek köszönhetően, már minden évfolyamra kiterjedt.

A fentiek alapján is indokoltnak tekinthetjük a bevezető mondatban megfogalmazott kijelentést. De ha néhány mondat erejéig még kitérünk a Testnevelés és sport műveltségi terület számára készült szaktanterv néhány sarokpontjára, akkor nemcsak az indokok számát növeljük, hanem rámutatunk az elvárások, pontosabban a kihí-

vások mélységére is.

Az új Nat – amely nehezen sorolható az eddigi alaptantervek (Nat 1995, 2003, 2007) szerves folytatásának- egy új minőségű testnevelés elvárásainak foglalatára. Alapelveiben és céljaiban követi az eddigi alaptanterveket, amelyek szintén kiemelt célként jelölik meg az egészséges életmódra nevelést, az élethosszig tartó, fizikai aktivitás iránti motiváció kialakítását. Ezt a nevelési folyamatot a Nat 2012 egy jól értelmezhető koncepció mentén, a műveltségi terület stratégiai céljától kezdve, az operatív célokra át, a fejlesztési feladatokig egy összefüggő rendszerben mutatja be. Ezáltal támpontokat is ad a motoros oktatási folyamat logikailag és szakmailag helyes megvalósításához. További és egyben lényegi eltérés az eddigi alaptantervektől az is, hogy a cél- és feladatrendszer megoldásához tételes kánont sorol fel, melyben az iskolai testnevelés örök és értékes tartalmi mellett új pszicho-motoros, valamint a stratégiai célnak megfelelő elméleti ismeretek, tartalmak is megjelennek. (A Nat 2012 Testnevelés és sport műveltségi területre vonatkozó további elemzésektől eltekintünk. Erre vonatkozó íráskorok a Magyar Sporttudományi Szemle, 15. évf., 59.szám 2014/3 32-

36.p. (Rétsági, Csányi 2014), Magyar Sporttudományi Szemle, 15. évf. 60. szám 2014/4, 41-46.p. (Rétsági, 2014) illetve Hamar 2016-ban megjelent „A testnevelés tantervmélete” című műve is rendelkezésre áll az érdeklődők számára).

A Nat-ban felvázolt testkulturális tudás átadása a mindennapos testnevelés keretén belül, a rendszeres, céltudatos, tervszerű és szakszerű pedagógiai hatásrendszer eredményként egy egész életre kiható személyiségfejlesztés új minőségét valósíthatja meg. A minőség kulcsszó, és záloga is egyben annak, hogy a Testnevelés és sport műveltségi terület megőrizze, ill. megerősítse tantárgyi keretein túlmutató társadalmi szerepét és elismertségét.

Visszatérve kiinduló mondatunkra, más szavakkal elmondhatjuk, hogy az oktatáspolitikai szemléletváltás új távlatokat nyitott az Iskolai testnevelés és sport műveltségi terület számára.

A mindennapos testnevelésről...

A mindennapos testnevelés gondolata és gyakorlata nem előzmények nélküli. Néhány adalék:

A Magyar Pedagógiai Társaság 1935. febr. 16.-i ülésén a „Mindennapi iskolai testnevelésről” tartottak előadást.

1942-ben a Magyar Királyi Testnevelési Főiskolán összeállították a „Mindennapos testnevelés” I. számú mintagyakorlatait.

1968-ban a Pedagógusok Szakszervezete „Tanuljunk egymástól” sorozatának egyik kiadványa a „Mindennapos testedzéssel egészséges ifjúságot” cí-

met kapta.

1991/1992-es tanévben a művelődési és közoktatási miniszter közleményéből: „Az 1991/2-es tanévtől a testnevelési órák számát a tanulók fejlődési sajátosságai figyelembe vételével növelni szükséges (...). Az 1-4 osztályban heti 5, az 5-8 osztályban 3-4 testnevelés óra megtartása kívánatos és ajánlott. A testnevelés órák számának növelését az MKM engedélye nélkül, a magyar nyelv és irodalom, a történelem, az idegen nyelvek óraszámainak változatlan hagyása mellett intézményi döntéssel a jelenlegi óratervek tantárgyi óraszámainak átcsoportosításával lehet megoldani” (Mindennapos testnevelés kézikönyve In.: *Németh (szerk. 1992.,) Iskolai testnevelés és sportfüzetek*).

A Magyar Testnevelők Országos Egyesülete (MTTOE) előkészítésében az Ifjúsági és Sportminisztérium (ISM) javaslatára és a Kormány előterjesztésében a Magyar Köztársaság Országgyűlése 2000. december 19-i határozata alapján a közoktatás 1-4 évfolyamain bevezetésre került a mindennapos tanórai testnevelés. A kormányváltást követően ezt a törvényt az Országgyűlés 2003. év június 24-i ülésén hatályon kívül helyezte és a három kötelező testnevelési óra mellett bevezette a „játékos egészségfejlesztő testmozgást” (Istvánfi, 2013) (Ez utóbbi kifejezés ellen a szakma erőteljesen tiltakozott).

A jelenlegi helyzetről...

A Magyar Köztársaság 2011.évi.CXC.

törvénye a Nemzeti Köznevelésről (hatályos 2012. szeptember 1.től) 97§ (6) „A 27§ (11) bekezdése szerinti mindennapos testnevelést az iskolai nevelés-oktatás első, ötödik kilencedik évfolyamán 2012 szeptember 1-jétől kezdődően felmenő rendszerben kell megszervezni. A többi évfolyamon a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény szerinti mindennapos testmozgást kell kifutó rendszerben megszervezni.

A 27§ (11) „Az iskola a nappali rendszerű oktatásban azon osztályokban, ahol közismereti oktatás folyik megszervezi a mindennapos testnevelést, heti öt testnevelési óra keretében, amelyből legfeljebb heti két óra az a, b, c, d, pontokban megjelölt tevékenységi formákkal válthatók ki.

A kiváltási lehetőségek

„a) a kerettanterv testnevelés tantárgyra vonatkozó rendelkezéseiben meghatározott oktatásszervezési formákkal, műveltségterületi oktatással,

b) iskolai sportkörben való sportolással,

c) versenyszerűen sporttevékenységet folytató igazolt, egyesületi tagsággal rendelkező vagy amatőr sportolói sportszerződés alapján sportoló tanuló kérelme alapján a tanévre érvényes versenyengedélye és a sportszervezete által kiállított igazolás birtokában a sportszervezet keretei között szervezett edzéssel,

d) egyesületben legalább heti két óra sporttevékenységet folytató tanuló kérelme alapján - amennyiben délután

szervezett testnevelés órával ütközik - a félévre érvényes, az egyesület által kiállított igazolással váltható ki.

Egyéb

„(11a) Amennyiben a testnevelésóra keretében megvalósított úszásoktatás infrastrukturális feltételei a nevelési-oktatási intézményben nem állnak rendelkezésre, akkor heti egy alkalommal legfeljebb két testnevelésórát egy tanítási napon összevonva lehet megszervezni.

A gyógytestnevelés órák esetén pedig, „amennyiben a tanuló szakorvosi javaslat alapján, a testnevelésórán is részt vehet, akkor számára is biztosítani kell a mindennapos testnevelésen való részvételt.” (20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet)

A mindennapos testnevelésnek nemcsak a gondolata, hanem a gyakorlata is megelőzte a 2012-es évet. Négy példa a sok iskolát érintő kezdeményezésből

Az 1980-as évek elején elindult Csongrád megyéből egy mozgalom, amelyet mindennapos testnevelés névvel indítottak. Tulajdonképpen kétféle elképzelést dolgoztak ki. Eredetileg a „csongrádi mindennapos” a testnevelés tagozatos iskolák mintájára és óraszámában szándékozták volna megoldani a nem testnevelés tagozatos tanulók számára. Ez az elképzelés nem valósulhatott meg, a humán erőforrás, az infrastruktúra hiányosságai miatt, valamint azért

mert a tagozatos tantervi tananyag nem felelt meg a „nem kiválasztott” tanulók számára. A másik terv az volt, hogy azokon a napokon, amikor az osztálynak nincs órarendi testnevelés órája, akkor napközben vagy diákotthoni foglalkozások keretében oldják meg a tanulók „mindennapos testnevelését”. Végeredményben mindennapos testnevelésnek neveztek valamennyi megoldási módozatot, azt is, amit óráközi szünetben vagy a napközis foglalkozások keretében tartottak meg. Ezek a megoldások nem tették lehetővé az „igazi mindennapos testnevelés” megvalósítását.

A kecskeméti Grosán Pál volt az, aki elsők között dolgozta ki majd valósította meg, illetve vezette be egy kecskeméti általános iskolában a mindennapos testnevelés rendszerét. A Vörösmarty Mihály Általános Iskolában a tantestület titkos szavazása nyomán a tanórák idejét 40 percre csökkentették, és vezették be az „Igazi mindennapos testnevelést”. A kezdeményezés bevált, a tanulók tanulmányi eredményeiben nem történt romlás, és ami az igazi pozitívum közé tartozik, az hogy a bevezetést követően javult a gyermekek egészségi állapota, nőtt a testnevelés tantárgy presztízse az intézményben, továbbá a hiányzási statisztikák is javultak. A tantestület hozzáállására jellemző volt, hogy a két szakos testnevelő tanár munkáját tíz nevelő is segítette (Banczik, 1992).

A dunaújvárosi Barátság Általános Iskola is az elsők között volt, ahol kecskeméti iskola mintájára, 1991-ben megvalósításra került a mindennapos

testnevelés rendszere. Ebben az iskolában a napi egy kötelező órarendben elhelyezett testnevelés órán kívül, reggeli illetve délutáni sportfoglalkozásokat is tartottak a tanulók részére, emellett különböző programokat indítottak, amelyekben az egészséges életmód kialakításához adtak tanácsokat.

Az egészséges Vásárhely Program keretein belül Hódmezővásárhely városa is elindította a „Mindennapos testnevelés” programot 2005-ben. A megvalósításban segítséget adott az iskoláknak, hogy a városvezetés biztosította az ehhez szükséges feltételeket. A program eredményességének bizonyítására kutatásokat és felmérés sorozatokat indítottak el. Egy ehhez kapcsolódó a koordinációs készségeket is mérő programot mutat be tanulmányában Vári (2015) is. 2013-ban vizsgálták, illetve összehasonlították a mindennapos testnevelésben résztvevő, a heti 3 órában testnevelést tanuló második és hatodikos tanulók eredményeit. Arra is kíváncsiak voltak továbbá, hogy a lányok vagy a fiúk teljesítenek-e jobban a motoros teszteken. A vizsgálat rámutatott arra, hogy a másodikos tanulók esetében számottevően jobb eredményeket produkáltak azok a diákok, akik heti öt testnevelés órán vettek részt. A hatodikosok esetében minimális különbségről számolt be a tanulmány. A nemek közötti különbségek szintén második osztályban voltak jelentősebbek.

Röviden a témával foglalkozó tanulmányokról, kutatásokról

A mindennapos testnevelés bevezetése óta több tanulmány, kutatás és vizsgálat (Hamar, 2012, Protzner és mtsai, 2015, Nagy és mtsai, 2015, Kiss, 2013) foglalkozik azzal, hogy ez a rendelkezés milyen változásokat okozott a tanulók életében. A rendszer bevezetését számos folyamat indokolta. A különböző egészséghez és egészségmegtartáshoz kapcsolódó kutatások rávilágítottak arra, hogy a magyar társadalom életében a folyamatosan romló egészségügyi állapot és az egyre növekvő fizikai inaktivitás szervesen összefonódik. A folyamatot súlyosbítja, hogy már fiatal korban megjelenik a passzivitás, ami az életkor előrehaladtával egyre jellemzőbbé válik.

A Kid.Comm 2. kutatási program eredményei alapján a 8-14 éves korú tanulók esetén, a hétköznapi időmérlegen a sportolás csupán a 11. helyen szerepel, amit például az internetezés és a mobiltelefonozás előz meg. Érdeklődési terület tekintetében még rosszabb a helyzet, mivel 11 választható terület közül csupán 10. helyen említi meg ez a korosztály az egészség iránti érdeklődést (András, Kassay (2015,.) In: Révész, Csányi (szerk., 2015)).

Karsai és mtsai. (2013) szerint az iskolás korosztály fittségi állapota világszerte egyre rosszabbá válik, melynek egyik súlyos következménye az elhízás. A következmények közé sorolhatjuk a szív- és az érrendszeri problémákat, valamint a különböző mozgásszervi megbetegedéseket is,

amik egyre több iskoláskorú gyermeket érintenek. A mozgásszegény életmód és a pszichés megbetegedések aránya között is összefüggés tapasztalható.

A sportolási szokások kialakulása a család, az iskola és a társadalom közös feladata. A család, mint első szocializációs közeg nagyban meghatározza a sporthoz, a testmozgáshoz és az egészséghez való hozzáállást. Edwardson és Gorely (2010) szerint az apa, míg András és Kassay (2015) szerint az anya sporthoz való attitűdje a befolyásolóbb a gyermek sportról alkotott nézeteinek kialakulásában.

Istvánfi (1999) szerint az iskola az egyik legjobb színtér a rendszeres fizikai aktivitás megteremtésére, és az aktív életmód kialakítására, pozitív minták és attitűdök átadására, kialakítására. Itt valósulhatnak meg a legolcsóbban és a leghatékonyabban az egészségfejlesztéshez kapcsolódó programok, mivel minden intézményben rendelkezésre állnak a minimális tárgyi feltételek, és a képzett szakemberek.

Természetesen nem csak a testnevelő tanárok feladata, hogy kialakítsák és megszilárdítsák az egészséges életmód iránti igényt. Ezt a célt szolgálja a köznevelési intézményekben bevezetett „Teljeskörű Iskolai Egészségfejlesztés (TIE)” kötelezően megvalósítandó programja. Ez tulajdonképpen keresztantervi feladat, azaz minden műveltségi területnek hozzá kell járulnia a TIE négy egészségfejlesztési feladatának megoldásához. Ezek a következők: Egészséges táplálkozás megvalósítása;

Mindennapos testnevelés; A tanulók érett személyiséggé válásának elősegítése; Egészségismeretek széles köre készségi szintű elsajátításának elősegítése. A mindennapos testnevelés tehát a NAT 2012 szaktantervi feladataival összhangban kiemelt szerepet játszik a TIE programjának sikeres megvalósításában is.

Az itt felsoroltak ellenére, a mindennapos testnevelés bevezetését kezdetben negatív fogadtatás övezte. Az sem segített a helyzeten, hogy az elképzelés felmenő rendszerben került megvalósításra, ezzel is elősegítve a tárgyi és személyi feltételek megteremtését.

Istvánfi (2013) bemutatja a téma kapcsán fellépő problémákat és azok megoldásait. Tájékoztatójában kijelenti, hogy „a mindennapos tanórai testnevelés bevezetését pozitív társadalmi fogadtatás övezi (...)”, de felhívja bizonyos dologi feltételek hiányára a figyelmet. (Istvánfi, 2013 85.p.). A tájékoztatóból kiderül, hogy a legfőbb problémát a hiányos infrastrukturális feltételek okozzák. A célnak megfelelő létesítmények száma csekély, és a legtöbb esetben ezek állapota sem megfelelő. Uszoda kevés intézményben található, annak ellenére, hogy az úszás a tanterv részét képezi, de az öltözők állapota és száma sem megfelelő, derül ki a beszámolóból. Azt kijelenti, hogy az iskolavezetés, a tantestület és a szülők véleménye általában pozitív a mindennapos testnevelés bevezetése kapcsán. Egy, a Nézőpont Intézet által szervezett kutatás reprezentatív kutatásban vizsgálta a szülők mindennapos testneveléssel kapcsolatos véleményét.

A kutatás eredményei rávilágítottak arra, hogy a szülők örülnek a mindennapos testnevelés bevezetésnek, és sokan már a kedvező hatásait is látják a gyermekeiken (András, Kassay, (2015) In: Révész, Csányi (szerk., 2015)).

Somhegyi (2014) tanulmánya arról számol be melyek a mindennapos testnevelés egészségfejlesztési kritériumai. Az első kritérium szerint a legfontosabb, miszerint minden tanulónak részt kell(ene) venni a testnevelés órákon, és a különböző felmentéseket, igazolásokat vissza kell(ene) szorítani. A szerző kiemeli ebben a szülők, illetve az orvosok szerepét is, akik azzal, hogy mindenre igazolást írnak/íratnak fel, segítségadás helyett csak kárt okoznak a tanulók megfelelő testi-lelki fejlődésében. A többi kritérium taglalja a testnevelés órák valamint a testnevelő tanárok fontos feladatait (például prevenciós gyakorlatok, értékelés a saját adottságokhoz mérten).

Borbély és Fónai (2016) tanulmányukban azt vizsgálták, miként alakul a testnevelés és a testnevelő tanárok presztízse a mindennapos testnevelés bevezetésének hatására. Az eredmények rávilágítottak, hogy a testnevelés tantárgy megítélése pozitívan változott, presztízse az érettségi tárgyakéhoz hasonló, szemben a testnevelő tanárok megítélésével (Borbély, Fónai In: Karlovitz (szerk., 2016)).

Csinády (2014) a mindennapos testneveléshez való hozzáállást vizsgálta három debreceni közoktatási intézményben. A beszámolóból kiderül, hogy mind a három iskola esetében történnek vagy történtek az elmúlt

években beruházások a testnevelés tárgyhoz kapcsolódóan, mégis mindegyik intézmény negatívan áll a témához. Az interjúkból kiderül, hogy az egyik intézmény úgy gondolja, hogy 7-10. osztályig fontos az öt testnevelés óra, 11-12. osztályokban „viszont már nem kellene erőltetni az érettségire és felvételre való felkészülések miatt – nem szabad elvenni tőlük ilyesmivel a tanulási időt.” (Csinády, 2014 51. p.). Ebből kiderült, hogy a testnevelést haszontalan és időfecsérlő tárgyként beállító iskola nem azonosul a tantervek által leírtakkal, miszerint a rendszeres testnevelés hatására a tanulók könnyebben elviselik a szellemi terheléseket (Nat, 2012), amit az érettségire és a felvételre való készülés okoz számukra.

Borbély (2014) országos reprezentatív kutatásában a szülők véleményét kérdezte a mindennapos testnevelés bevezetéséről és a pedagógusok szerepéről gyermekük sportolási szokásainak alakításában. A szülők szükségesnek tartották a mindennapos testnevelés bevezetését (70%). A szülők 73,5%-a egyetértett azzal a kijelentéssel is, hogy a testnevelőknek szerepük van a gyermekek sportolási szokásaikban, illetve 81,7%-uk tartja fontosnak a testnevelés iránti pozitív attitűdöt gyermekük részéről. A vizsgálatok eredményei azt mutatják, hogy a gyermekkori sportolási gyakoriság nagyban meghatározza a sporthoz (esetünkben a mindennapos testneveléshez) való felnőttkori viszonyulást, illetve a kis településeken még mindig érződik a szorosabb attitűd a testneve-

lés tantárgy és a testnevelő felé.

Fintor (2016) 10-14 éves nyíregyházi tanulókat vizsgált és megállapította, hogy a nemek tekintetében a fiúknál a mindennapos testnevelés erősítette vagy fokozta a rendszeres fizikai aktivitás iránti elköteleződést. Ugyanakkor a lányoknál a tanórán kívüli rendszeres fizikai aktivitás viszonylag alacsony mértékével találkozhatunk. Összességében - a diákok állítására támaszkodva - kimutatja, hogy a mindennapos testnevelés általa vizsgált, NAT-ban megfogalmazott céljai megjelennek a diákok véleményében.

Fontos azt is figyelembe venni, miként gondolkoznak a tanulók a testnevelés tantárgyról, hiszen ők a téma szempontjából a legmeghatározóbbak. Hamar és mtsai (2011) egy kérdőíves kutatás keretében a 11-18 éves korosztály testnevelés tantárgyhoz való attitűdjét vizsgálták. Az eredményekből kiderült, hogy a fiatalabb korosztály esetén (11-12 év) pozitívabb a testnevelés megítélése, 13-16 év között csökken a tárgyhoz való pozitív hozzáállás, majd 17-18 éves korban ismét minimálisan emelkedik a tantárgy pozitív megítélése. Arra is rávilágítottak az eredmények, hogy a lányok a fiúkkal szemben kevésbé preferálják és elutasítóbbak a testnevelés tárggyal kapcsolatban (Hamar és mtsai, 2011).

Toldy (2009) alapján a testnevelés órákon szerzett élmények a későbbiekben nagyban befolyásolják a felnőttek sporthoz való hozzáállását.

E rövid áttekintés alapján is elmondhatjuk, hogy a mindennapos testnevelés nagy lehetőséget jelent a tanu-

lóiifjúság testkulturális nevelésének magasabb szintre emelésében, amely a mozgás-, játék és sportműveltség megszerzésének folyamatában a teljes személyiség (testi, motoros, lelki, értelmi, érzelmi és szociális) fejlesztését, valamint a tanulók élethosszig tartó, egészségtudatos, fizikailag aktív életvezetésre történő szocializálását is magába foglalja. Ennek figyelembe vételével ki kell jelteni, hogy Ez az összetett feladatrendszer nagy felelősséget ró a testnevelő társadalomra. Az órák mennyiségének növelése ugyanis önmagában még nem biztosítja a hatékonyabb, a minőségében emelt testnevelés oktatást, „csupán” annak esélyét növelheti. De kritikusan meg kell jegyeznünk, hogy a mindennapos testnevelés infrastrukturális helyzete, a kiváltás lehetőségeinek tárháza, továbbá az a tény, hogy testnevelés alapszakos végzettséggel is lehet tanítani (2019/2020-as tanévig), valamint az alsó tagozatos testnevelés gyenge szakos ellátottsága - erőteljesen gyengíti a társadalmilag kívánatos esély beválását.

Konklúzió

A mindennapos testnevelés bevezetése óta már majdnem öt év telt el. Joggal feltételezzük, hogy a testnevelő kollégák a mindennapos testnevelés valamint az új tanterv bevezetésével kapcsolatban megfelelő szakmai tapasztalatokat szereztek, és ezek birtokában véleményt is formálnak hivatásunkat érintő fontos kérdésekről. Ezért döntött úgy három sportszakem-

ber-képző intézmény (Pécs, Szeged és Nyíregyháza), hogy a mindennapos testnevelés főbb kérdéseinek vizsgálatára ankét módszer segítségével vállalkozik. Kérdőívünk 51 döntően zárt kérdést tartalmaz. Minden iskolából egy kérdőívet kértünk vissza, amelyben a munkaközösség, vagy a munkacsoport által kialakított vélemény tükröződik. Kérdőívünk főbb kérdéscsoportjai: a mindennapos testnevelés megvalósításának módozatai, személyi és tárgyi feltételei; a kerettantervi előírásoknak való megfelelés; szaktanári, szülői vélemények a mindennapos testneveléssel kapcsolatban; az iskolavezetés és a mindennapos testnevelés viszonya; a testnevelés és a testnevelő tanárok megítélése a mindennapos testnevelés bevezetése kapcsán.

Célunk egyértelműen helyzetfelmérés. Adatgyűjtésünkkel hozzájárulni kívánunk a mindennapos testnevelés gyakorlati megvalósításának feltérképezéséhez, annak pozitív és megoldásra váró feladataival egyetemben.

Felhasznált irodalom

- András, K., Kassay, L. (2015): A mindennapos testnevelés társadalmi és gazdasági vonatkozásai. In: Révész, L., Csányi, T. (szerk., 2015): Tudományos alapok a testnevelés tanításához. Magyar Diáksport Szövetség. 259-285.p.
- Banczik I.(1992: Mindennap testnevelés. In: Németh Csaba (szerk., 1992): Mindennapos testnevelés kézikönyve. Iskolai testnevelés és sportfüzetek. 10-11.p.

- Borbély, Sz., Fónai, M. (2016): A pedagógus pálya, a testnevelők és a testnevelés tantárgy presztízse a mindennapos testnevelés bevezetését követően. In: Karlovitz J. T. (szerk.) Tanulás és fejlődés. Elérhető: <http://www.irisz.org/pedagogia2016konfktet/55BorbelySzilvia-FonaiMihaly.pdf> Letöltés ideje: 2016. 11.26.
- Borbély Sz. (2014):_As parents see physical education (PE) from representative survey's point of view In: Karlovitz János Tibor (szerk.) Mozgás, környezet, egészség. 39-55.p.
- Csinády, R. V. (2014): Ismét legyen rögeszme az eszme: ép testben ép lélek. Mediárium 8. évf. 1-2. sz. 39-56.p.
- Edwardson, C. L., Gorely, T. (2010): Parental Influences on Different Types and Intensities of Physical Activity in youth. A systematic review. *Psychology of Sport and Exercise* 11-6. 522-536.p.
- Fintor G. (2016): A mindennapos testnevelés implementációja nyíregyházi általános iskolákban. *Magyar Sporttudományi Szemle*. 2016/1: (XIV) pp. 48-62.p.
- Grosán, P. (2001): Ízelítő a mindennapos testnevelés jegyében született iskolai programokból. In: *Új Pedagógiai Szemle* (2001): 51. évf. 11. sz. 149-152.p.
- Hamar, P., Karsai, I., Munkácsi, I. (2011): Az iskolai testnevelés kötődésvizsgálata 11–18 éves tanulók körében. *Iskolakultúra*. 8-9. sz. 114-119.p.
- Hamar, P. (2016): A testnevelés tantervelmélete. Eötvös József Könyv és Lapkiadó Bt., Budapest.
- Hamar, P. (2012): „MindenNATos” testnevelés. *Új Pedagógiai Szemle* 62. évf. 11-12. sz. 87-97.p.
- Istvánfi, Cs. (1999): A nemzet fogy és beteg. Javaslatok az ifjúság egészségi állapotának megjavítására. Elérhető: <http://tf.hu/files/docs/mttoe/a-nemzetfogy-es-beteg.pdf>. Letöltés ideje: 2016. 11. 26.
- Istvánfi, Cs. (2013): Mindennapos tanórai testnevelés a közoktatásban. Magyar Testnevelő Tanárok Országos Egyesülete, Budapest.
- Karsai, I., Kaj, M., Csányi, T., Ihász, F., Marton, O., Vass, Z. (2013): Magyar 11-19 éves iskolások egészségközpontú fittségi állapotának keresztmetszeti vizsgálata. Első jelentés az Országos Reprezentatív Iskolai Fittségmérés Program eredményeiről. *Magyar Sporttudományi Szemle* 14.évf. 3-4. sz. 9-18.p.
- Kiss, Balázs J. (2013): Mindennapos testnevelés – elméletben és a gyakorlatban. Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar Sporttudományi és Testnevelési Intézet, Testnevelő tanár MA Szakdolgozat. Pécs.
- Nagy, Á., Fintor, G., Borbély, Sz. (2015): Változó értékek a testkultúrában, a mindennapos testnevelés jelentősége a fiatalság szemléletformálásában I. rész. In: *Rekreáció*. 5. évf. 2. sz. 23-26. p.
- Nemzeti alaptanterv (1995). Művelődési és Köznevelési Minisztérium, Budapest. (A Nemzeti alaptanterv kiadásáról szóló 130/1995. (X. 26.) Korm. rend.) Elérhető: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99500130.KOR&txtreferer=A0300243.KOR Letöltés ideje: 2017.05.03.

Nemzeti alaptanterv (2003). (243/2003. (XII/17.) Korm. rendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról.) Elérhető: http://www.okm.gov.hu/letolt/kozokt/nat_070926.pdf Letöltés ideje: 2017.05.03.

Nemzeti alaptanterv (2007). (A Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 243/2003. (XII/17.) Korm. rendelet (A 202/2007. (VII. 31.) Korm. rendelettel módosított, egységes szerkezetbe foglalt szöveg). Elérhető: http://www.nefmi.gov.hu/letolt/kozokt/nat_070926.pdf Letöltés ideje: 2017.05.03.

Nemzeti alaptanterv (2012). 110/2012. (VI.4.)Korm.rendelet. In: Magyar Közlöny. 2012. 66.szám. 10635-10848.o. Elérhető: http://ofi.hu/sites/default/files/attachments/mk_nat_20121.pdf Letöltés ideje: 2017.05.03.

Németh Cs. (szerk.,1992): Mindennapos testnevelés kézikönyve. Iskolai testnevelés és sportfüzetek, 7. old.

Protzner, A., Trájer, E., Bosnyák, E., Udvardy, A., Szóts ,G., Tóth, M., Szmodis, M. (2015): Iskoláskorúak fizikai aktivitása és testzsírja: a mindennapos testnevelés első hatásvizsgálata. In: Magyar Sporttudományi Szemle. 16. évf. 61. sz. 15-20.p..

Rétsági E., Csányi T. (2014): Nemzeti alaptanterv 2012, Testnevelés és sport műveltségi terület - az iskolai testnevelés új kihívásai I. In: Bartusné Szmodis Márta(főszerk.) Magyar Sporttudományi Szemle, 15. évfolyam, 59.szám 2014/3, 32- 36.p.

Rétsági E. (2014): Nemzeti alaptanterv 2012, Testnevelés és sport műveltségi

terület - az iskolai testnevelés új kihívásai II. Megújulás előtt a testnevelés oktatására felkészítő pedagógusképzés (?) In.: Bartusné Szmodis M. (főszerk., 2014) Magyar Sporttudományi Szemle, 15. évfolyam, 60. szám 2014/4, 41-46.p.

Somhegyi, A. (2014): A mindennapi testnevelés egészségfejlesztési kritériumai: megvalósításuk jelen helyzete. Népegészségügy 92. évf. 1. sz. 4-10.p.. Toldy, A. (2009): Felnőttek sportja. In: Szatmáry, Z. (szerk.) Sport, életmód, egészség. Akadémiai Kiadó. Budapest. 625-633.p..

Vári, B. (2015): Mindennapos testnevelésben résztvevő és nem résztvevő általános iskolások koordinációs képességeinek összehasonlító vizsgálata. Elérhető: <http://www.irisro.org/pedagogia2015januar/86VariBeata.pdf> Letöltés ideje:2016.09.30

Hivatkozott jogszabályok, rendeletek:

51/2012.(XII. 21.) számú EMMI rendelet a kerettantervek kiadásának és jóváhagyásának rendjéről Elérhető: https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=a1200051.emm Letöltés ideje: 2017.05.03.

2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről Elérhető: https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100190.TV Letöltés ideje: 2017.05.03.

20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról. Elérhető: <https://>

net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?-
docid=a1200020.emm Letöltés ideje:
2017.05.03.

**MORVAY-SEY KATA (PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM) -
RÉTSÁGI ERZSÉBET (PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM)**

**A MINDENNAPOS TESTNEVELÉS GYAKORLATI
MEGVALÓSULÁSÁNAK VIZSGÁLATA A PÉCSI ISKOLÁKBAN**

Célok, célkitűzések

A vizsgálat elsődleges célja annak vizsgálata volt, hogy a mindennapos testnevelés (MITE) gyakorlati megvalósulása, hogyan jellemezhető egy megyeszékhelyű város, Pécs tekintetében. Ennek érdekében a pécsi testnevelők kérdőíves megkérdezésével 2016/2017. tanév I. félévére vetítve szeretnénk volna helyzetképet adni a mindennapos testnevelés megítélésről, esetleges negatívumairól és pozitívumairól.

Hipotézisek

1. Feltételeztük, hogy a (válaszadó) pécsi iskolák jelentős része, nagyobb arányban a mindennapos testnevelést 3+2-es rendszerben valósítja meg a bevezetés és szervezési nehézségek miatt.
2. Feltételeztük, hogy a személyi kondíciók a (válaszadó) pécsi iskolákban adottak a mindennapos testnevelés megvalósításához.
3. Feltételeztük, hogy a személyi feltételekkel ellentétben a tárgyi és létesítményi feltételek nem állnak rendelkezésre a (válaszadó) pécsi iskolák esetén a mindennapos testnevelés teljes értékű megvalósításához. Ezt a feltételezést elsősorban arra alapoztuk, hogy a törvény bevezetése óta nem történt nagyobb,

megfelelő mértékű infrastruktúrális fejlesztés.

4. Feltételeztük, hogy a mindennapos testnevelés bevezetését pozitív fogadtatás övezi a (válaszadó) pécsi testnevelők részéről.
5. Feltételeztük, hogy ahol az iskolavezetés támogatóan lép fel a mindennapos testnevelés ügye mellett, ott a szülők is egyetértőbbek a témával kapcsolatban.

Vizsgálati módszer, vizsgálat helye és ideje

A vizsgálat során ankét módszert alkalmaztunk. A pécsi általános és középiskolákkal való kapcsolatfelvételt követően a testnevelő tanárokkal töltöttünk ki egy 51 túlnyomórészt zárt kérdésből álló anonim, saját szerkesztésű kérdőívet a 2016/2017 I. félévében (1.számú melléklet). Minden iskolától egy, a munkaközösség vezető által kitöltött kérdőívet kértünk, amiben a testnevelők közösen kialakított, egyhangú véleménye tükröződik. A válaszadás önkéntes volt.

Az alkalmazott kérdőív kérdései a következő témaköröket dolgozták fel:

A mindennapos testnevelés gyakorlati megvalósítása a pécsi iskolákban,

- a személyi és tárgyi feltételek meglétének vizsgálata,
- a testnevelés tantárgy megítélése,
- a mindennapos testnevelés fogadtatása az iskolák (intézményvezetők), továbbá a szülők részéről.

A vizsgálati minta

A vizsgálatban 30 pécsi általános és középiskola vett részt. Intézményenként tehát egy kérdőív érkezett vissza, mely a pécsi iskolák esetében 75%-os részvételi arányt jelent. Az adatfeldolgozás során Microsoft Excel és Statistics for Social Sciences (SPSS) 15.0 programok segítségével leíró és következtetési statisztikákat készítettünk. A mutatók közötti összefüggések vizsgálatára Pearson-féle korrelációt végeztünk.

A vizsgálat eredményei

A kutatáshoz a kérdőívek kitöltésével összesen tehát 30 iskola járult hozzá a következő iskolatípusonként megoszlással: 12 általános iskola, 15 középiskola, illetve 3 olyan köznevelési intézmény vett részt, ahol általános és középiskola is működik egyben. Az iskolák 63%-a állami, 13%-a egyházi, 24%-a pedig egyéb fenntartású intéz-

mény (egyetemi fenntartású gyakorló és alapítványi).

A vizsgálat egyik fontos szegmense volt, hogy a pécsi iskolák a mindennapos testnevelés mely formáját valósítják meg iskoláikban, hiszen feltételeztük, hogy a 3+2-es rendszert preferálják az intézmények. A válaszokból kiderült, hogy az intézmények több mint a fele (56%) az öt testnevelés órát oktatási időben, órarendi tanórai keretek között valósítja meg. Az intézmények 34%-a a három plusz kettes rendszert használja, miszerint három testnevelés óra tanórai keretek között, plusz két óra pedig délutáni sportfoglalkozások formájában valósul meg. Egy iskola a négy plusz egyes rendszerrel dolgozik (nemzetiségi iskola). Két intézmény pedig vegyes rendszerben alsó tagozaton öt testnevelés órát tart az órarendbe iktatott keretek között, felső tagozaton (5-8. és 5-12. évfolyamon) pedig három plusz kettes rendszerben dolgozik (1. ábra). Így első hipotézisünk, miszerint az iskolák nagyobb hányada három plusz kettes rendszerrel dolgozik, nem igazolódott.

1. ábra: A mindennapos testnevelés eloszlása a pécsi iskolákban (Forrás: saját számítás/szerkesztés)

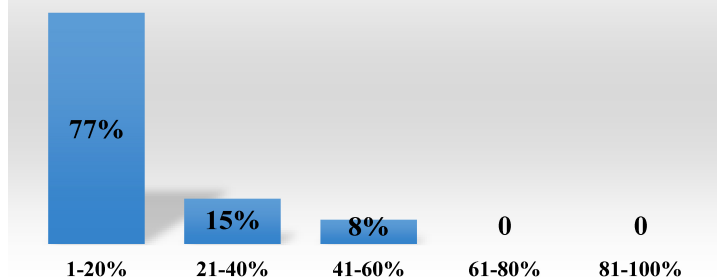
Azokban az iskolákban ahol minden nap órarendbe iktatott keretek között valósulnak meg a testnevelés órák, 71%-ban arról számoltak be, hogy ez megoldható a délelőtti órákban. 29%-ban viszont délután is tartanak testnevelést.

A három plusz kettes rendszerrel dolgozó iskolák 16%-a az infrastrukturális feltételek hiányából fakadóan, 16%-a az oktatás szervezési nehézségek okán, 18%-a egyéb megfontoltságból, 50%-a pedig az infrastrukturális feltételek hiánya és az oktatásszervezési nehézségek együttes megjelenése okán választotta ezt a megoldást. Összességében elmondható, hogy 82%-ban a létesítményi és a tárgyi feltételek hiánya és az oktatás szervezési nehézségek okozzák a legtöbb problémát a mindennapos testnevelés megvalósításában azon iskoláknál, akik nem képesek az órák délelőtti beépítésére. A személyi feltételek hiányát egyik iskola sem jelölte meg kiváltó okként.

Öröndetes tény így, hogy a személyi kondíciók adottak a választ adó pécsi iskolák esetén.

A 2011. évi CXCV. törvény (Nkt.) 27. § (11) a nemzeti köznevelésről szóló törvény szerint a heti öt testnevelés órából heti két óra kiváltható azon tanulók esetén akik, iskolai sportkörben sportolnak, versenyszerűen sportolnak, vagy sportegyesületben minimum heti két órát töltenek el sporttevékenységgel. Kíváncsiak voltunk tehát arra, hogy a tanulók hány százaléka él a heti két óra kiváltásával. Érdekes adat, hogy az iskolák csak 43%-a számolt be arról, hogy élnek a heti két testnevelés óra alóli kiváltással a tanulók. Ezen iskolák arra is választ adtak, milyen arányban élnek a diákok ezzel a lehetőséggel (2. ábra). (Mivel pontos számszerű adatot nehéz meghatározni ezzel kapcsolatban, öt kategóriát készítettünk, ahol százalékos arányt adhattak meg a testnevelő tanárok.)

A kiváltással élő tanulók aránya

2. ábra: Heti két testnevelés óra alóli kiváltással élő tanulók aránya (Forrás: saját számítás/szerkesztés)

Látható, hogy 60% felett nincs egyik iskolában sem azon tanulók száma, akik a heti két testnevelés óra alóli felmentést/kiváltást igénybe veszik. Az intézmények nagy részében (77%-ban) pedig csupán 1 és 20 (1. kategória) százalék között mozog azok száma, akik erre igényt tartanak. 15%-ban 21-40% (2. kategória) között, míg 8%-ban 41-60% (3. kategória) között.

Itt érdemes lett volna megvizsgálni azt is, hogy a tanulók hány százaléka sportoló, és hány százaléka vesz részt ennek ellenére a heti öt testnevelés órán is, ez részben képet nyújtott volna a tanulók testnevelés órákhoz való hozzáállásáról is, azonban ismerve az iskolai adminisztráció nehézségeit ennek feltérképezésére nem vállalkozhattunk.

Kíváncsiak voltunk arra is, hogy a pedagógusok visszaellenőrzik-e az igazolást hozó gyermekek sportolási tevékenységét évközben. 72%-ban számoltak be arról a pedagógusok, hogy ez kivitelezhető illetve, hogy van rá kapacitásuk. Ezen iskolák 54% elmondta, hogy az igazolás valóban rendszeres edzést látogatást takar. 46% viszont úgy nyilatkozott, hogy az iga-

zolás nem feltétlen jelent valós edzést látogatást. A kérdőívek kitöltésekor a testnevelő tanárokkal beszélgetve megtudtuk, hogy az erre vonatkozó adatok nyomon követhetősége, igen nehéz feladat. Szükséges lenne hozzá az egyesületek és az iskolák együttműködése, ami egyelőre csak kis mértékben valósul meg. Itt nehézséget okoz az is, hogy az adott félév elején kerülnek igazolásra az edzést látogatók, majd ezt követően nincs mód annak ellenőrzésére, hogy valóban történik-e edzést látogatás. Felmerül a kérdés, hogy mi történik akkor, ha gyermek más egyesületbe, más sportra kezd el az igazolás leadását követően járni, vagy esetleg sérülést szenvedve kap felmentést a látogatás alól.

A mindennapos testnevelés órák egyik elengedhetetlen feltétele a személyi és a tárgyi kondíciók megléte, ezért a vizsgálat során erre vonatkozó kérdéseket is feltettünk a pedagógusoknak. Első kérdésünk arra vonatkozott, hogy megfelelőek-e az iskolákban a személyi feltételek a testnevelést tanító pedagógusok esetén. Az iskolák 84%-a igennel válaszolt, ami azt jelenti, hogy

a tantervekben előírtakat az iskolák zöme maximálisan teljesíteni tudja, ha csak a személyi kondíciókat vesszük figyelembe. Ezek alapján a második hipotézisem igazolódott. Úgy gondolom, ezt a kérdéskört azonban érdemes lenne tovább vizsgálni, és a személyi feltételeket sportáganként is megtekinteni. Az öt iskolából, akik úgy nyilatkoztak, hogy nem állnak rendelkezésre a tantárgy oktatásához megfelelő képesítéssel rendelkező személyek, négy intézmény olyan tanítókat és tanítónőket alkalmaz a feladat ellátására, akik testnevelés speciális kollégiumi végzettséggel rendelkeznek, egy iskola pedig testnevelő-edző BSc végzettségű személyt.

Az általános iskolák esetén fontosnak tartottuk megvizsgálni, hogy elsőtől negyedik osztályig kik oktatják a testnevelést. Sajnálatos, hogy egyetlen egy iskola (6,6%) számolt be arról, hogy csak testnevelő tanári képesítéssel rendelkező személyek vezetik a testnevelés órákat már alsó tagozaton is. Az iskolák 60%-ban a testnevelő tanárok és tanítók, tanítónők testnevelés speciális kollégium végzettséggel és anélkül egyaránt vegyesen tartják a testnevelés órákat. 26,8%-ban csak tanítók, tanítónők oktatják a testnevelést alsóban, akik nem minden esetben rendelkeznek testnevelés speciális kollégium végzettséggel. Egy intézmény pedig elárulta (6,6%), hogy csak olyan tanítók és tanítónők oktatják iskolájukban a testnevelést, akik egyáltalán nem rendelkeznek testnevelés speciális kollégium végzettséggel.

Feltételeztük, hogy azok a pedagógu-

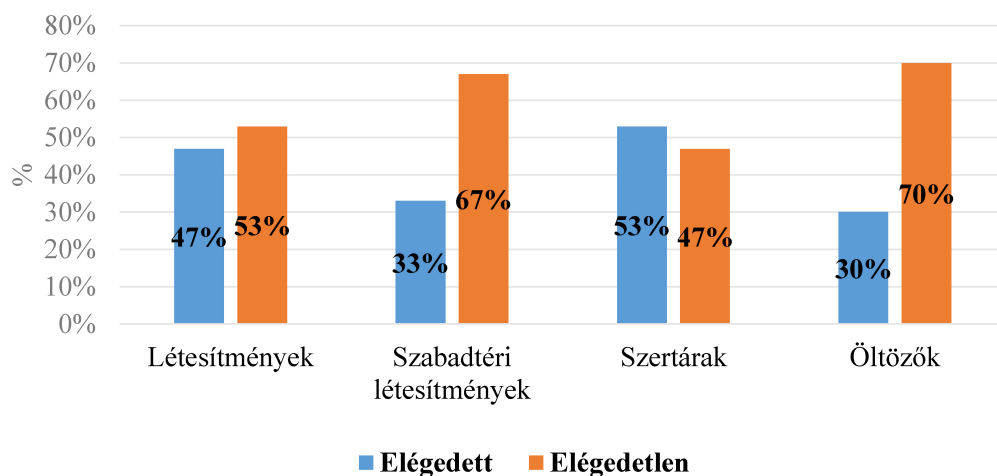
sok, akik minimális szakhoz kötődő ismerettel rendelkeznek a testnevelést illetően, és így tartják meg óráikat, kevésbé képesek a tantervek által megfogalmazott követelmények betartására és kivitelezésére. De a testnevelés speciális kollégium végzettséggel rendelkező személyek is véleményünk szerint jóval kevesebb ismerettel rendelkeznek a szakképesítéssel rendelkező kollégáikhoz képest. A Nemzeti alaptanterv megfogalmazása szerint ez a korszak, „A legfontosabb időszak a motoros képességek és készségek fejlesztésében, az egészségtudatos testnevelési és később sportolási szokások kialakítása, a sportmozgás megszerettetésének érdekében.” (Nat, 2012, 202.o.). Pont ezért lenne fontos, hogy a testnevelés órákat már az alsó tagozaton megfelelő szakembereknek, azaz képesítéssel rendelkező szaktanárok tartásák. A kisiskolás kor roppant szenzitív időszak és meghatározó a tanulók életében. Az itt tanultakra igyekeznek építeni 5. osztálytól a testnevelő tanárok, sokszor sikertelenül. Sajnos ez is hozzájárul a tanítók/tanítónők testnevelés óráiról kialakult negatív képhez. Természetesen biztosan vannak pozitív példák is.

A tárgyi és létesítményi feltételek terén már negatívabb kép tárul elénk a személyi kondíciókhoz képest. A fedett és a szabadtéri létesítményeikkel az iskolák több mint fele elégedetlen. A fedett létesítmények esetén 53%, míg a szabadtéri esetén 67%-ban gondolják úgy a testnevelők, hogy nem megfelelőek a tantervekben előírtak megvalósításához. A szertárak felszereltségét

tekintve kicsivel jobb a helyzet. Itt a pedagógusok több mint a fele (53%), megfelelőnek tartja a rendelkezésre álló szereket és eszközöket. A tanulóknak fenntartott öltözők esetében a legrosszabb a helyzet. A válaszok alapján az iskolák 70%-ában nem áll rendelkezésre elegendő öltöző, és sok helyen a rendelkezésre állók állapota és felszereltsége sem megfelelő. Véleményünk szerint az iskolák zömében a vizes blokkok okozzák a legtöbb problémát. Öltözőnként általában kettő, három zuhanyzó áll rendelkezésre, ami csekély egy 30 fős osztály esetén, főleg, hogy 10-15 perces szüneteik vannak a tanulóknak, ami alatt át is kell öltözniük, illetve átérniük a következő órájukra.

Kijelenthető tehát, hogy harmadik hipotézisünk, miszerint a tárgyi és létesítményi feltételek nem állnak rendelkezésre a tantervek teljes megvalósításához, igaznak bizonyult a válaszadók válaszai alapján.

Tárgyi feltételek

3. ábra: A rendelkezésre álló létesítményi és tárgyi feltételek aránya (Forrás: saját számítás/szerkesztés)

Hogy kinek mi a megfelelő, és mi az, amiből ki tudja hozni a maximumot az órái során, az iskolánként változó. Így kíváncsiak voltunk arra is, hogy az intézményeknek konkrétan milyen létesítmények állnak rendelkezésükre a testnevelés órák megtartásához.

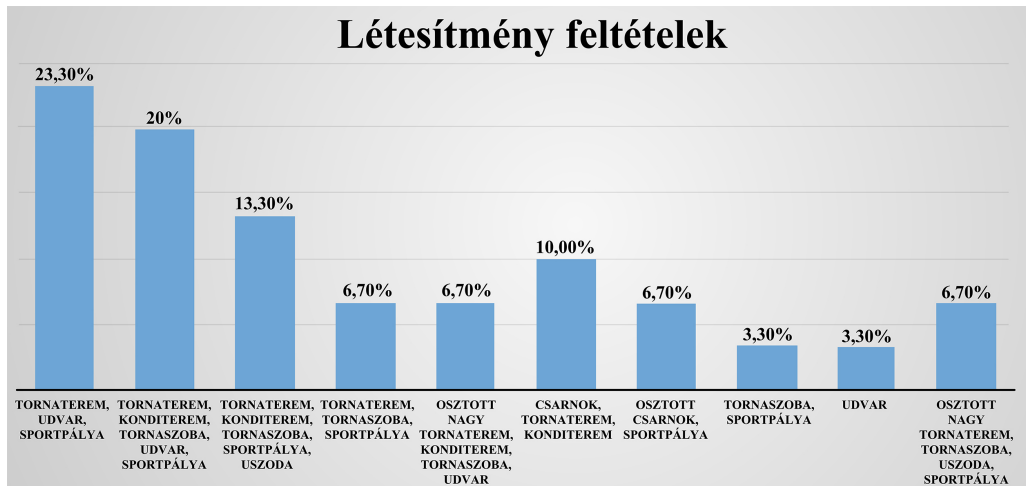
A válaszok alapján az iskolák 90%-a rendelkezik valamilyen szabadtéri létesítménnyel (udvar vagy sportpálya). 43%-ban fordul elő a sportpályák és az udvar együttes jelenléte. Az intézmények 20%-a számol be arról, hogy rendelkezik uszodával.

Helységeként vizsgálva elmondható, hogy a pécsi iskolák 86%-a rendelkezik tornateremmel, 56%-a tornaszobával, 50%-a konditeremmel, 3%-a csarnokkal, 3%-a osztott csarnokkal és 3%-a osztott nagy tornateremmel.

A létesítményi feltételek alapján az iskolákat tíz kategóriába soroltuk, me-

lyet a 4. ábra szemléltet. A kategóriák elég különbözőek. Van ahol összesen kettő, van ahol öt helység is rendelkezésre áll az iskoláknak a testnevelés órák megtartására. Azt is vizsgáltuk, hogy van-e összefüggés az óraszámok megoszlása (5, 3+2, 4+1) és a létesítmények száma között, de szignifikáns összefüggést nem találtunk. Az óraszámok eloszlása és a rendelkezésre álló létesítmény számok alakulása között statisztikailag tehát nem található összefüggés.

A válaszok szerint az iskolák 50%-ban egy helyszínen egy időben több tanulócsoporthoz is van órája. 20%-ban két tanuló csoportnak, míg az intézmények 30%-a meg tudja oldani, hogy egyszerre csak egy osztály, egy tanulócsoporthoz testnevelés órára legyen egy helyszínen.

4. ábra: A rendelkezésre álló létesítményi feltételek megoszlása (Forrás: saját számítás/szerkesztés).

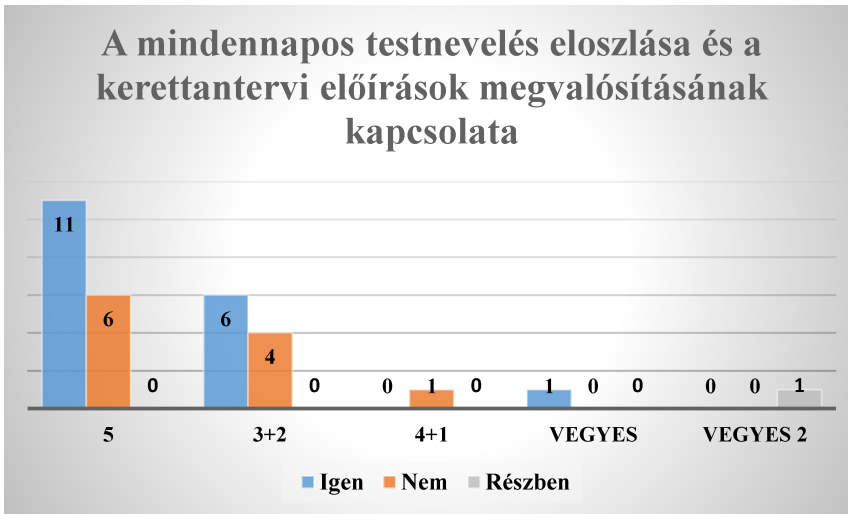
Az intézmények több mint a fele (53%) a fent említett létesítményeken túl igénybe vesz további helyszíneket is az iskolájában a testnevelés órák megtartásához.

16 intézmény 81%-a folyósón, illetve az ehhez tartozó lépcsőházba is tart órákat. 3 intézmény egyéb kategóriát jelölt meg, de helyszíni leírást nem adott meg, és csupán egy intézmény nyilatkozott arról, hogy olykor az osztálytermekben vagy az utcafronton zajlanak a testnevelés órái. Véleményünk szerint osztálytermek minden iskola rendelkezésére állnak, ahol bontott csoportokban, hatékony órákat lehetne tartani. Főként, ha kisiskolásokra gondolunk. Könnyedén végezhetőek a rendgyakorlatok, de a gimnasztikai, az erősítő hatású, és a prevenciós tartalmú gyakorlatok (ülőtorna), akár relaxációs feladatok, vagy széken/ székkal végezhető prevenciós / ütemérzékeny stb. fejlesztő gyakorlatok is. Könnyedén alkalmazhatók polifoamok is. Sok esetben még szivacs sem szükséges. Egyszerűbb játékokat, koordinációs gyakorlatok is végeztethetünk. A folyósó esetében sem csak futó és ugró gyakorlatok végezhetőek, mint ahogy azt sok pedagógus vallja. Ha egy olyan folyósórészt választunk, ami a tanteremtől távolabb helyezkedik el, akkor akár zene kíséretében is folyhatnak az aerobichoz kapcsolódó órák, zenés-táncos mozgásformák, melyek többek között a ritmusérzék fejlesztését is szolgálja. A megoldások tárháza tehát sokszínű. Bár sokszor több szervezést igényel egy folyósón megtartott óra, de hatása és élvezhe-

tősége azonos lehet a tornatermi órákéval csak módszertani felkészültség, akarat és kreativitás szükséges hozzá.

Az iskolák 50%-a külső helyszíneket is igénybe vesz az órái megtartásához. 13,3% uszodát, 3,3% parkot, 3,3% sportpályát, 20% egyéb helyszínt, 10% pedig uszodát, parkot, játszóteret és sportpályát is egyaránt használ intézményen kívül.

Az alaptantervi (2012) és kerettantervi (2012) előírások kivitelezését az iskolák 60%-a megoldhatónak tartja. 30% számolt be arról, hogy nem megvalósíthatóak, és csupán egy intézmény nyilatkozott arról, hogy csak részben oldhatóak meg az előírások. Ha iskolatípusra lebontva tekintjük meg a válaszokat, akkor azt láthatjuk, hogy akik mindennap órarendbe iktatott keretek között oldják meg a mindennapos testnevelést, azok nagyobb százalékban vallják, hogy megoldhatóak a kerettantervi előírások (5. ábra). A mindennapos testnevelés órarendi eloszlásának a változásai és a kerettantervi előírások megvalósítása között is összefüggés ($p=0,007$) látható, miszerint a tanórai variációk számának a növekedése azt vonzza maga után, hogy a tantervi előírásokat nem találják megoldhatónak az intézmények. Feltételezhetően a tanórai követelmények megvalósítása túlzottan bonyolulttá válik.

5. ábra: A testnevelés órarendi eloszlása és a tantervi előírások megvalósításának a kapcsolata (Forrás: saját számítás/szerkesztés).

Azok akik, úgy nyilatkoztak, hogy nem oldhatóak meg a tantervekben megfogalmazottak, arra is válaszoltak, mely tartalmak okozzák a legtöbb problémát. Legtöbb esetben a torna és az atlétika jelent meg együtt említve, néha külön-külön, egy esetben az úszás, egy esetben a táncos mozgásformák. Több esetben nem értették a feltett kérdést a tanárok (vagy esetleg nem olvasták el figyelmesen), és azt írták a tárgyi feltételek, a szerek, a szertárak hiányossága okozza a problémát.

A mindennapos testnevelés bevezetésével a testnevelő tanárok nagy része (86%-a) egyetért, így negyedik hipotézisünk teljesült. A válaszadók véleménye szerint a mindennapos testnevelés, lehetőséget teremt a rendszeres testmozgásra, ezáltal az edzettségi állapot növelésére és a mozgásszegény életmód ellensúlyozására. Emellett a rendszeres testmozgás beépül a tanulók mindennapjaiba, és hozzájárul az egészséges életmód kialakulásához is.

Sokak szerint az óraszámok növekedése, lehetőséget ad az eddig tanult mozgásformák színesítésére, és további új mozgásformák megismertetésére, ezáltal növekszik a tanulók érdeklődési köre is. Több idő marad a játékos tevékenységekre, amik motiváltabbá teszik a diákokat és nagyobb hangsúlyt kapnak a prevenció tartalmak is. A 3+2-es rendszerben dolgozó iskolák a délutáni foglalkozások, sportkörök közösségfejlesztő hatásáról is beszámolnak. Egyes válaszadók pedig a tanulásra való pozitív hatást is kiemelten fontosnak tartják. A válaszadók csupán 14%-a nem ért egyet a mindennapos testnevelés bevezetésével. 50%-uk válaszáat azzal indokolja, hogy nem megfelelőek az infrastrukturális feltételek. 50%-uk viszont úgy érzi, hogy azokat a tanulókat kényszeríti több testmozgásra ez a rendszer, akik nem sportolnak, mert nem szeretnek, vagy adottságaik nem megfelelőek, esetleg másban tehetségesek, és arra szentel-

nének több időt. Ez az elgondolás véleményünk szerint némileg ellenkezik a Nemzeti alaptantervben (2012) és Kerettantervben (2012) leírtakkal. „Az iskolai testnevelés és sport megkülönböztetett részét képezi a tanulók testi, motoros, lelki, értelmi, érzelmi és szociális fejlődését szolgáló teljes körű iskolai egészségfejlesztésnek és tehetőség gondozásnak. A műveltségterület kiemelt célja, hogy a rendszeres fizikai aktivitás minden tanuló életében jelentős szerepet kapjon, hogy a tanulókat az élethosszig tartó, egészségtudatos, aktív életvezetésre szocializálja.” (Nat, 2012, 200.o.).

Akik nem szeretnek sportolni, azok esetében meg kell találni azt a tevékenységet, mozgásformát, ami örömet szerez számukra, amiben ha nem is tehetségesek, vagy nem is emelkednek ki a többiek közül, de legalább magukénak érzik. A tanterv számos mozgásformának ad teret, melyet a pedagógus választhat.

Fontos momentum a rendszer megvalósításában, hogy miként vélekedik az iskolavezetés a mindennapos testnevelést érintő problémákról, illetve, hogy keres-e azokra megoldást. 80%-ban nyilatkoztak úgy a testnevelők, hogy az intézményvezetők érdeklődést mutatnak a mindennapos testnevelés problémáira és azok megoldásaira. 16,7%-ban, azaz öt iskola esetén nemleges válasz érkezett, egy intézmény pedig nem adott választ.

Arra is választ kerestünk, hogy a pedagógusok szerint a szülők egyetértnek-e a mindennapos testnevelés bevezetésével és annak megvalósításával.

A válaszokból kiderült, hogy a szülők 90%-a egyetért, és csupán 3%-a nem tartja jónak a mindennapos testmozgás bevezetését, 7% pedig nem adott választ. Azok a szülők, akik egyetértnek a bevezetéssel, 56%-ban a megvalósítást is megfelelőnek tartják. Vizsgáltuk az összefüggést, az iskolák vezetésének attitűdje (érdeklődés a mindennapos testnevelés fogadtatása és problémái iránt) és ez alapján a szülők témára vonatkozó véleménye között, ahol szignifikáns korrelációt találtunk, amely azt tükrözi, hogy ha az iskolák vezetése érdeklődést mutat a mindennapos testnevelés fogadtatása és problémái iránt, akkor a szülők is elfogadóbbak mind a bevezetéssel, mind a megvalósítással kapcsolatban ($p=0,009$). Így az ötödik hipotézisünk is igazolást nyert.

Érdemes lenne a szülőket közvetlenül is megkérdezni a téma kapcsán, de úgy gondoljuk, a szülői értekezletek és fogadó órák alkalmával, a tanárok képet kaphatnak a szülő véleményéről és hozzáállásáról, így az adatok a valóságnak megfelelnek.

Arra a kérdésre, hogy a mindennapos testnevelés bevezetése emelte-e az iskolai testnevelés tantárgyi presztízsét, a testnevelők 70%-a igennel válaszolt. Azonban a kérdőívben pár kérdéssel később megjelenő kérdésre, miszerint a mindennapos testnevelés bevezetése emelte-e a testnevelő tanárok presztízsét 77%-ban nemleges válasz érkezett. Mivel az állítások ellent mondanak egymásnak, arra következtethetünk, hogy a testnevelő tanárok a tantárgyat elfogadottabbnak látják, de a saját sze-

repüket és munkájukat ebben a folyamatban már rosszabbul értékelik.

Felhasznált irodalom

Kerettantervek (2012). Testnevelés és Sport műveltségi terület. Elérhető: <http://kerettanterv.ofi.hu/> Letöltés ideje: 2017. 03.20.

Nemzeti alaptanterv (2012). 110/2012. (VI.4.) Korm. rendelet. In: Magyar Közlöny. 2012. 66.szám. 10635-10848.o. Elérhető: http://ofi.hu/sites/default/files/attachments/mk_nat_20121.pdf Letöltés ideje: 2017.05.03.

2011. évi CXCV. törvénye a nemzeti köznevelésről Elérhető: https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100190.TV Letöltés ideje: 2017.05.03.

URBINÉ BORBÉLYSZILVIA - SEREGI ERNŐ**160 INTÉZMÉNY TESTNEVELŐ MUNKAKÖZÖSSÉGÉNEK
VÉLEMÉNYEAMINDENNAPOSTESTNEVELÉSBEVEZETÉSÉRŐL,
JELENLEGI HELYZETÉRŐL (SZABOLCS – SZATMÁR –BEREG
MEGYE, BORSOD-ABAÚJ- ZEMPLÉN MEGYE ÉS HAJDÚ-BIHAR
MEGYE)****Célok, célkitűzések**

Kutatási kérdésünket a tantervi változásokra alapozva, a mindennapos testnevelés bevezetése következtében megváltozott tantárgyi követelményrendszer alapján határoztuk meg. A közoktatás, és az intézmények csak részben készültek fel a mindennapos testnevelés bevezetésére, hiszen sok helyen kevés a tornaterem, tornaszoba, hiányzik a sportudvar is. A feltételek pótlása egy hosszabb folyamatot vesz igénybe. Hogyan lehet ezt a köztes állapotot kezelni annak érdekében, hogy a mindennapos testnevelés által elérni kívánt célok a hátrányos környezetben is megvalósíthatóak lehessenek? Mennyire felelnek meg a vizsgált intézmények infrastrukturális lehetőségei a mindennapos testnevelés bevezetésének? Az intézmények a jelenlegi kerettantervi elvárásokat milyen módon tudják megvalósítani?

Tanulmányunkban azt mutatjuk be, hogy milyen összefüggés tapasztalható a mindennapos testnevelés bevezetésének tanári egyetértés/egyvet nem értése között, valamint azt, hogy a kerettantervben meghatározott célok megvalósítása milyen problematikát hordoz magában. Bemutatjuk, hogy ezek az eredmények hogyan illeszkednek a

válaszadók megyei megoszlásához, településtípusához, az iskolájuk fenntartójához illetve infrastrukturális ellátottságukhoz az adott megyékben.

Vizsgálatunkat az alábbi kérdéscsoportok mentén végeztük

1. Intézményekben megvalósított kerettantervi célok, feltételrendszerek (öltöző, szertár, infrastruktúra)
2. Mindennapos testnevelés bevezetéséhez kapcsolódó vélemények, testnevelők presztízse
3. Mindennapos testnevelés megvalósíthatósága (kiváltási lehetőségek, személyi feltételek)

Vizsgálati módszer, vizsgálat helye és ideje

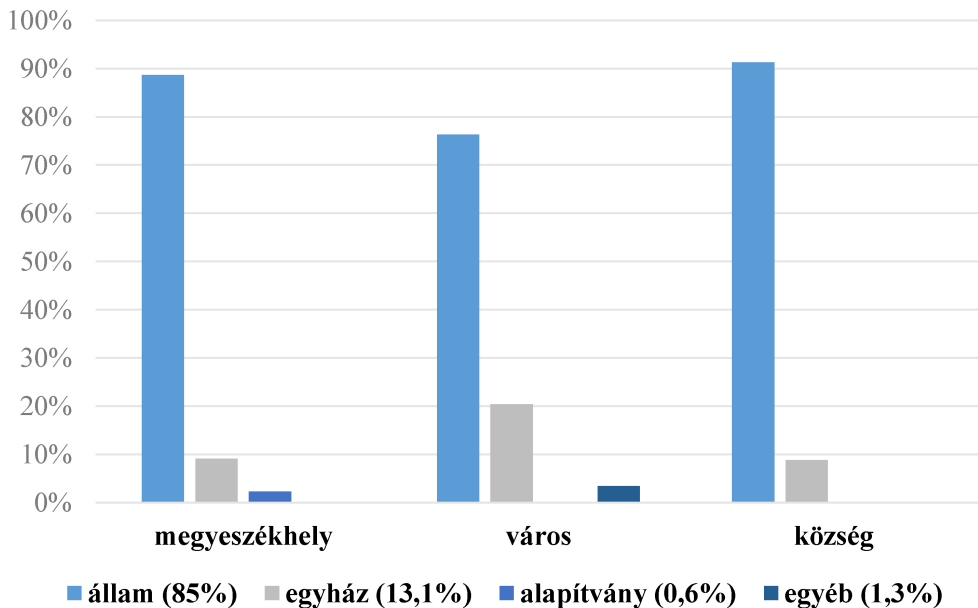
Kutatásunkat, amely egy országos vizsgálat területi (Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, Hajdú-Bihar megye, Borsod-Abaúj-Zemplén megye) eredményeit mutatja, 160 intézményben végeztük el a Rétsági – Seregi – Morvay-Sey (2016) által készített kérdőív segítségével 2016 májusában. A kérdőívek online módon, célzottan az intézményvezetők részére kerültek kiküldésre 312 intézménybe. A KLIK

által fenntartott intézményekbe Palkovics László oktatási államtitkár úr engedélyével történtek a megkeresések, akinek engedélyét csatoltuk az intézményvezetők felkérő levele mellé. Minden iskolától egy a munkaközösség által kitöltött kérdőívet kértünk vissza, amely így hűen tükrözi a testnevelők közös véleményét.

Az adatfeldolgozás során Microsoft Excel és Statistics for Social Sciences (SPSS) 16.0 programok segítségével leíró és következtetési statisztikákat készítettünk. A mutatók közötti összefüggések vizsgálatára keresztábra elemzéseket, Pearson-féle korrelációt végeztünk.

A vizsgálat eredményei

Eredményeinkben először a mintánk jellemzőit, egyszerű gyakorisági megoszlásait ismertetjük. A vizsgált 160 intézmény 27,5%-a megyeszékhelyen, 36,9%-a városban és 35,6%-a községben található (1. ábra). Ezek 85%-a állami, 13,1%-a egyházi a többi egyéb (gyakorló) fenntartásban működik.

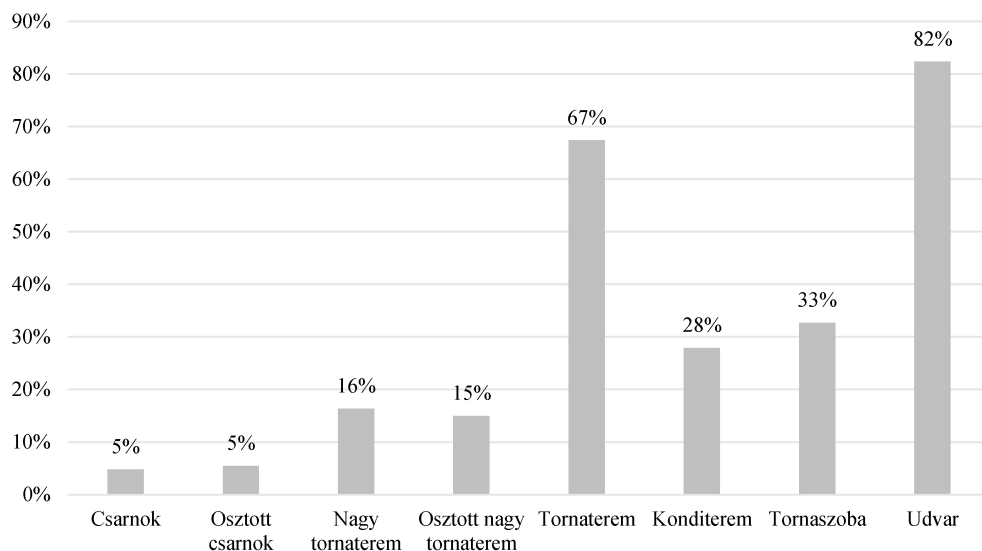

1. ábra: Intézmények településtípus szerinti megoszlása (N=160) (Forrás: saját számítás/szerkesztés).

Az intézmények 69,4%-a nyolc osztályos általános iskola, 11,8% gimnázium, 7,6% szakiskola, 6,9% szakközépiskola és 4,2 % „vegyes”.

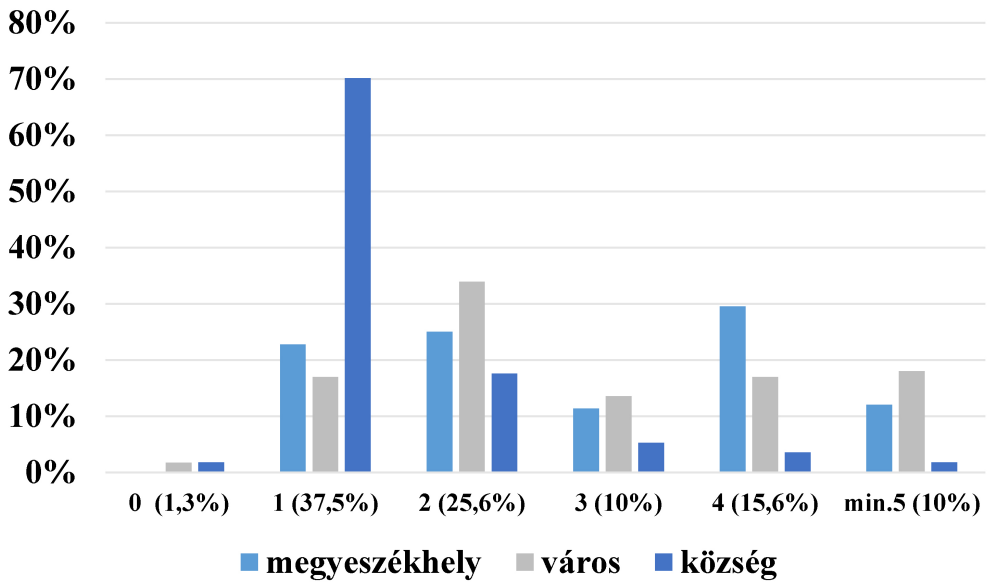
Vizsgáltuk az intézmények infrastrukturális feltételeit (2. ábra). Megállapítható, hogy szabadtéri órák tartására alkalmas sportudvarral az iskolák 81,9%-a rendelkezik. Tornaterme az iskolák 67%-nak van. Ahhoz, hogy pontosabb adatok kapjunk arról, hogy a létesítményi feltételek megfelelőek-e, új változót hoztunk létre.

Az intézmények fedett létesítménybeli feltételeinek vizsgálatakor azt vettük figyelembe, hogy az egyes iskolákban egyidejűleg hány csoportnak van lehetősége testnevelés órán részt venni. Ehhez a létesítményekhez olyan számokat rendeltünk, amelyek az abban egy időben részt vehető csoportok számát jelölik (3. ábra).

2. ábra: Intézmények létesítményeinek megoszlása (Forrás: saját számítás/szerkesztés).

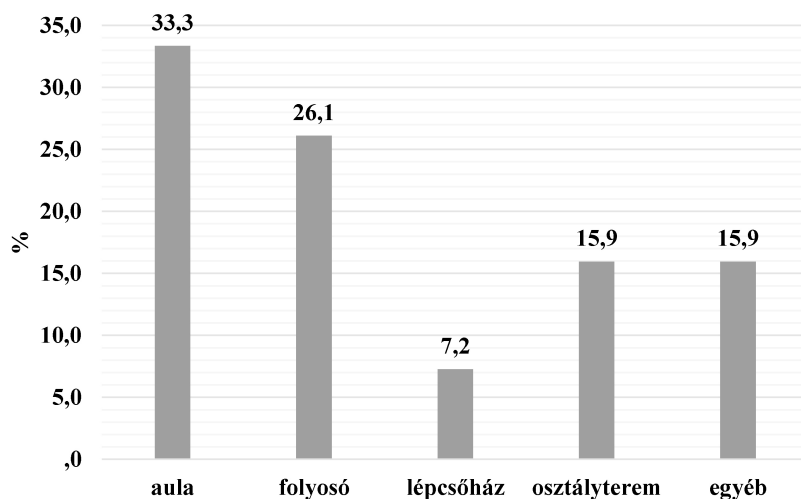

3. ábra: Egyidejűleg foglalkoztatható csoportok településtípus szerinti megoszlása (N=160) (Forrás: saját számítás/szerkesztés).

Megfigyelhető, hogy a vizsgált intézményekből kettő csak sportudvarral rendelkezik fedett sport céljára fenntartott létesítmény nélkül, 37,5%-nál pedig egy osztálynak van lehetősége egyszerre megfelelő létesítményben testnevelés órát tartani. Látható, hogy 6 olyan intézmény van, ahol legalább hat osztálynak tudnak egyidejűleg órát tartani. Az intézmények legnagyobb részében legfeljebb két osztálynak tudnak egyidejűleg, fedett helyen testnevelés órát tartani. A településtípus szerinti megoszlásnál a keresztábra elemzés eredménye szignifikáns összefüggést mutatott ($\chi^2=53,42$, $p=0,000$). A községi iskoláknál talánunk rosszabb létesítménybeli feltételeket. A községi iskolák 70%-ban csak egy sportolásra alkalmas létesítmény van. A legideálisabb feltételekkel a városi intézmények rendelkeznek.

Vizsgáltuk továbbá azt is, hogy azokban az intézményekben, ahol nem csak sport céljára épült létesítményekben vannak testnevelés órák (69 intézmény) milyen egyéb helyen tartanak még órákat (4. ábra).

Mint látható, az aula és a folyosó a leggyakrabban előforduló helyszín, de lépcsőházban és osztályteremben is zajlanak testnevelés órák. Az iskolán kívüli helyszínek közül (amelyet az intézmények 59,2%-a igénybe vesz) az uszodákba 36,3%, sportpályára 33,0% és a parkba 9,9%-a jár a vizsgált intézményeknek. Ezek 37,4%-ának a megközelíthetősége 5 percnél kevesebb, 26,3% 5-10 perc, 17,2%-a 10-15 perc és 19,2%-a 15 percnél több.

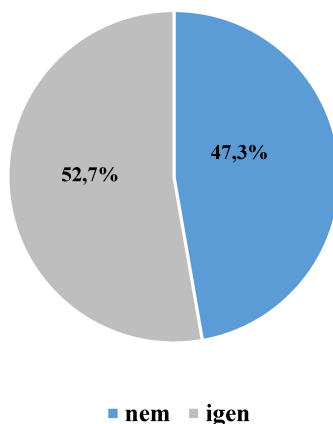

4. ábra: iskolai testnevelés órák megtartása nem sport célú létesítményekben (N=69) (Forrás: saját számítás/szerkesztés).

1, Intézményekben megvalósított kerettantervi célok, feltételrendszer (öltöző, szertár, infrastruktúra)

Első kérdéskörben arra voltunk kíváncsiak, hogy az intézmények a Kerettantervben megjelenő célokat milyen arányban tudják megvalósítani (5. ábra).

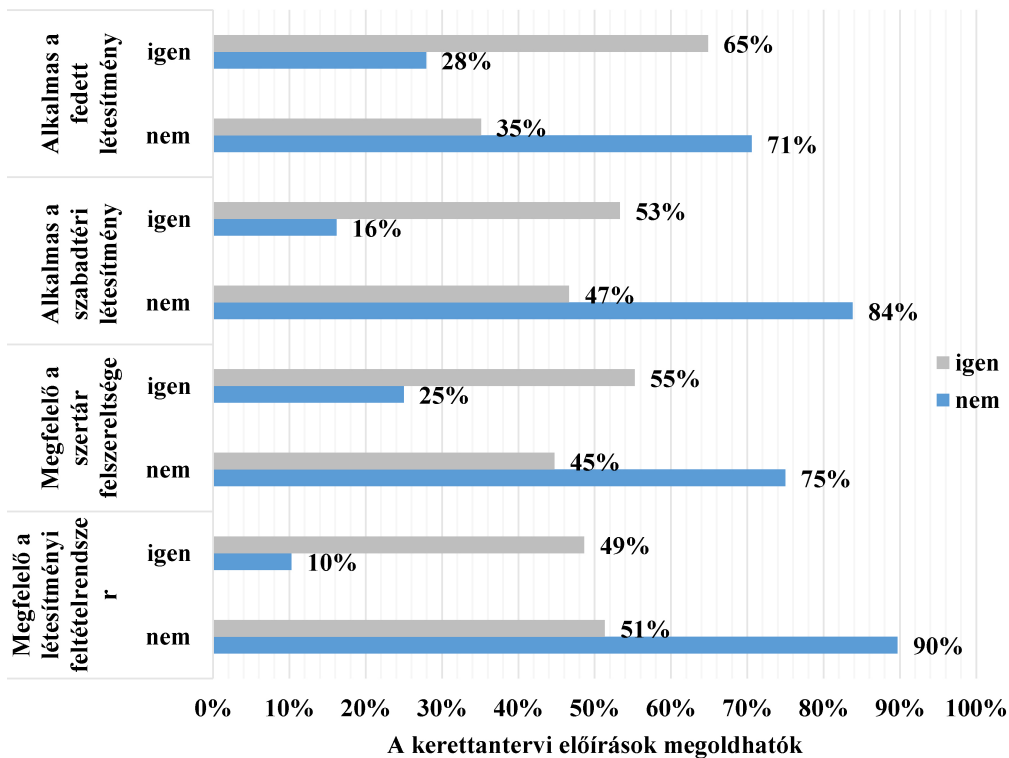
A munkaközösségek véleménye alapján, az intézmények 52,7%-ban nem valósíthatók meg a kerettantervi elvárások. A munkaközösségek, ennek leggyakoribb okaiként leginkább az infrastruktúra hiányát (40%), a magas sportági követelményeket atlétika, küzdősportok, úszás területén (24,6%), a szerek hiányát (16,9%) és a személyi feltételek és pedagógusok hozzáállását nevezték meg.

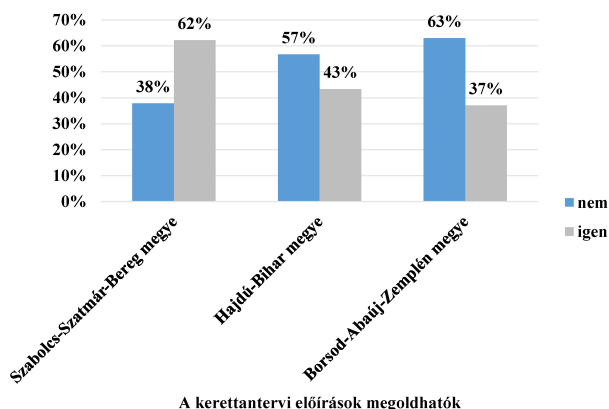
5. ábra: Kerettantervi célok megvalósíthatóságával való egyetértések (N=146) (Forrás: saját számítás/szerkesztés).

Ezeket a megállapításokat igazolják a kérdőív ilyen irányú kérdéseire adott válaszainak összefüggés vizsgálati eredményei is (6. ábra). Azok, akik a kerettantervi célokat nem tudják megvalósítani, azoknál a szabadtéri létesítmény feltételrendszere az atlétika, labdajátékok megvalósításához, hiányos. Érzékelhető, hogy a szertárak felszereltségének problémája is megmutatkozik. Azok az intézmények, ahol a kerettantervi célok megvalósításra kerülnek, ott ezeket a problémákat nem jelzik olyan mértékben, azonban az összesített létesítménybeli feltételek elfogadhatóságával nekik is csak 49%-uk elégedett.

A kerettantervi célok megvalósulását vizsgáljuk meg az objektív változók alapján. A létesítmények száma, a fenntartó és település típusa szerint nem találtunk szignifikáns eltérést. Vagyis az, hogy az intézmény kisvárosban vagy megyeszékhelyen található, illetve hogy ki a fenntartója vagy éppen mennyien tudnak egyszerre a megfelelő létesítményben testnevelés órát tartani, nem befolyásolja a kerettantervi célok megvalósulását. Különbséget csak a megyei megoszlásnál találtunk (7. ábra). Szabolcsban 62%-uk állította, hogy megvalósíthatóak a célok, feladatok, ezzel szemben Borsodban csak 37% ($\chi^2 = 10,172, p=0,000$).

6. ábra: Kerettantervi célok és a feltételrendszer összefüggései (N=143) (Forrás: saját számítás/szerkesztés).

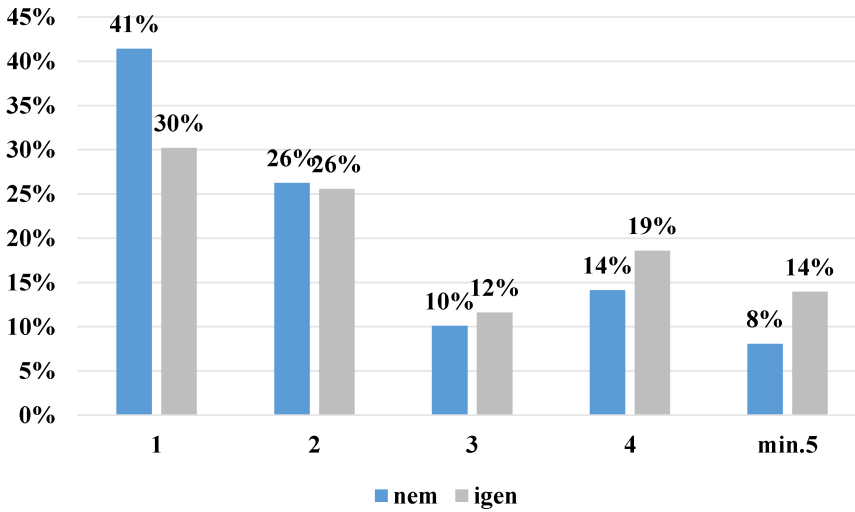

A kerettantervi előírások megoldhatók

7. ábra: A kerettantervi elvárások megvalósulásával való egyetértések megyei szintű megoszlása (N=146) (Forrás: saját számítás/szerkesztés)

Mindezek után vizsgáltuk meg az intézmények öltöző és szertár felszereltségének megoszlásait az előzőekben is vizsgált független változók szempontjából. Ennél a változónál a megyei szintű eloszlások mutattak szignifikáns különbségeket. Az elégedettség Szabolcs - Szatmár - Bereg megyében 51%-os míg Borsod – Abaúj - Zemplén megyében 33% Hajdú - Biharban pedig csak 21% ($\chi^2=14,052$, $p=0,007$). Az öltözők számával való elégedettségvizsgálatok a településtípus szerinti megoszlás alapján mutattak szignifikáns különbséget. A megyeszékhelyen lévő iskolákban a legnagyobb az egyet nem értés (73%), míg a községi iskolákban ennél jóval alacsonyabb (43%) értéket kapunk ($\chi^2=10,719$, $p=0,005$). A létesítmények száma és öltözők számával való elégedettség között is kapcsolat mutatható ki. Ahol egyidejűleg csak egy helyen tudnak testnevelés órát tartani, ott 56%-ban az öltözők száma is elegendő, ahol azonban kettő vagy annál több helyen is lehetőséget biztosít az infrastruktúra

testnevelés órák tartására, ott az elégedettség csak 30% körül mozog. Tehát, ahol esetleg több helyen is tudnak szakszerű órát tartani, ott az öltözők száma okoz problémát. Érdekes eredményeket mutatnak azok az eredmények, amelyek a fedett létesítmények számát és a pedagógusok ezen irányú elégedettségét vetik össze (8. ábra). Azok, a munkaközösségek, akik elégedettek a létesítménybeli feltételeikkel, 26%-nál kettő és 30%-nál egy osztálynak van lehetősége fedett létesítményben testnevelés órán részt venni. A munkaközösségek 8%-nak a minimum 5 létesítményi lehetőség sem biztosít megfelelő feltételeket. Elgondolkodtató, hogy ezekben az intézményekben egyszerre hány osztálynak, csoportnak szeretnének órát tartani (az iskolai udvar nincs a számításban), mekkora az intézmény, milyen típusú testnevelés oktatási képzési rendszerben dolgoznak, ami az elégedetlenségnek az alapja lehet. Ezzel szemben az elégedett pedagógusok 44%-a a legalább három lehetőséget is már megfelelőnek tartja.

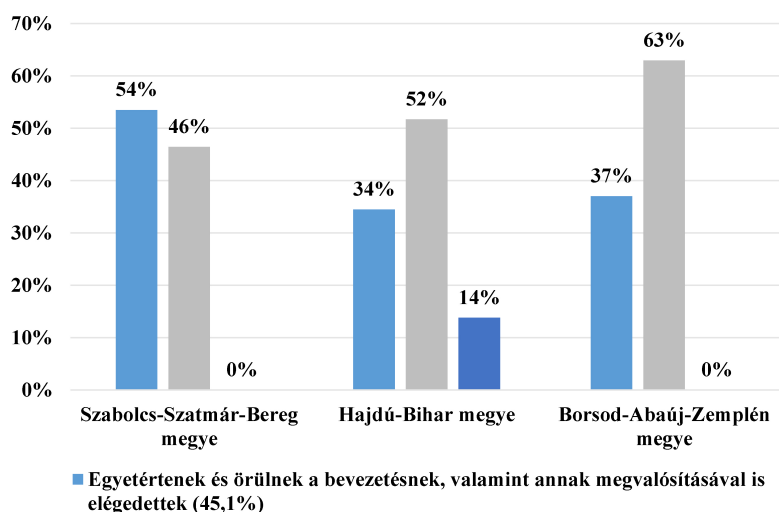
8. ábra: A létesítményi feltételrendszerrel való elégedettség és a létesítmények számának összefüggése (N=140) (Forrás: saját számítás/szerkesztés).

Megállapítható, hogy a szertárak felszereltségével az öltözők számával való elégedetlenség az intézmények igen nagy százalékában megjelenik, legtöbbször ezt a két érvet sorolják a kitűzött célok elmaradásának okaként még akkor is, ha véleményük szerint a Nemzeti Alaptanterv és az arra épülő kerettantervi követelmények megvalósíthatóak intézményükben.

2, Mindennapos testnevelés bevezetésével való egyet vagy egyet nem értések, testnevelők presztízse

A következő egységünkben a mindennapos testnevelés bevezetéséhez kapcsolódó kérdéskörökre adott válaszokat elemezzük. A munkaközösségeket személyes tapasztalataik alapján a szülők, az iskolavezetés és saját közösségük egyetértéséről kérdeztük.

A szülők részéről a teljes elégedettség értéke 45,1%, az elégedettek, de a megvalósításával nem elégedettek 50,7% és teljes elutasítás azonban csak 4,2%. A független változók mentén csak a megyei megoszlásnál találunk szignifikáns különbségeket ($\chi^2=21,621, p=0,006$) (9. ábra). A legmagasabb elutasítás Hajdú-Bihar megyében mutatkozik és a teljes egyetértés pedig Szabolcs-Szatmár-Bereg megye adatai mutatták.

9. ábra: Szülői vélemények megyei megoszlása a mindennapos testnevelés bevezetésével kapcsolatosan (N=146) (Forrás: saját számítás/szerkesztés).

A testnevelés munkaközösségek véleményének vizsgálatából megállapítható, hogy a testnevelők 80,1%-a ért egyet a mindennapos testnevelés bevezetésével. A független objektív változók esetében szignifikáns különbségeket nem találtunk. Vagyis megállapíthatjuk, hogy a településtípus illetve megyei megoszlás valamint a fenntartó típusa sem befolyásolja a testnevelők véleményét a mindennapos testnevelés bevezetéssel kapcsolatos pozitív megítélésükben.

Megkérdeztük azt is, hogy akik egyetértenek a bevezetéssel, ők milyen pozitívumokat tudnak mondani mellette. A rendszeres testmozgás, napi szintű sportolás lehetőségének megteremtését az intézmények 56,3% jelölte meg. A személyiségfejlesztő, közösségfejlesztő hatást 4,8% és a prevenció, egészségmegőrzés, egészségtudatos magatartás kialakítását 28,5% jelölte meg. Továbbá a sporteredményekben

való javulás, a több sportág megismerésének lehetősége is megtalálható az érvekben. Ezek, a testnevelők által megjelölt pozitívumok jelennek meg a NAT 2012-es Testnevelés és sport műveltségterület céljai között is.

Az egyet nem értés okai között a sportszerek és a nem megfelelő minőségű és nagyságú sportpályák hiánya a legnagyobb probléma (41,6%). A gyerekek túlterheltségét 22,2%, a diákolimpiára való felkészülés hiányát 12,2%, a tanulói érdektelenségét 13,8% és a személyi feltételek hiányát 8,3% jelölte meg.

Munkaközösségi vélemények:

„Aki szeret sportolni, az megtalálja a lehetőséget arra. Aki heti 2-3 órában nem aktív, az heti 5-ben sem lesz az, még akkor sem, ha kötelező.”

„A mozgás nagyon fontos, de a rigót is nehéz megtanítani kukorékolni. Ami nem megy, nem kell erőltetni. Nagyon leterheli a gyerekeket. Eddig is szívesen sportoltak, sőt csoportokat kellett beindítani, mert nagyon lelkesek a kollégák. Jó lenne hagyni őket dolgozni.”

A munkaközösségek jobbitó javaslatokat, konkrét feladatokat is megfogalmaztak. A heti kötelező óraszám csökkentését (3-ra) és a délutáni szabadidős foglalkozások számának növelését a munkaközösségek 23,3%, a szertárak, öltözők felszereltségének javítását 30,7% javasolja. Megjelenik még az élményalapú oktatás, az elméleti órák számának növelése, példaképállítással, illetve sportolók jelenlétével.

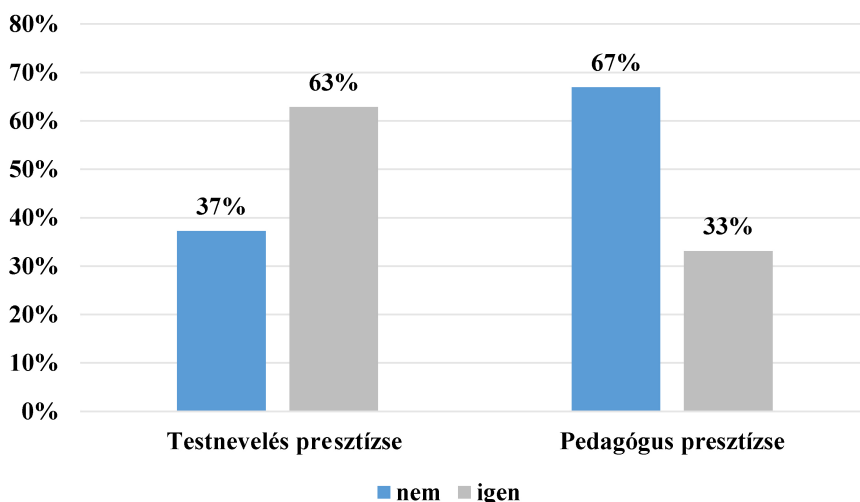
„A heti kötelező testnevelés órászámok 3-ra való visszaállítása. Délutáni sportfoglalkozások szervezése az érdeklődő tehetséges diákoknak (és nem mindenkinek). Versenyeztetés állami támogatása (nevezési díjak, útiköltség, felszerelés). A megfelelő infrastruktúra kialakítása, a feltételek megteremtése.”

„Elegendő a 3 testnevelés óra. Maradjon meg a tánc/ néptánc, hisz kultúrát közvetít. De lehessen választani: 1. évfolyamon kötelezően nagymozgás fejlesztés- dislexia prevenció, amit már az óvodában be kéne vezetni. 2. évfolyam- államilag finanszírozott úszásoktatás- tanfolyam 20 alkalom/ év. 1-2 évfolyam néptánc. A tehetségesek, jó hangúak folytassák. 3-4-től aerobic, kölyök atlétika, labdajátékok. 6-tól

társas tánc/modern tánc és illemtan. Fontos, hogy a fiú- lány kapcsolatok kialakuljanak. (Tánc és dráma óra keretében is lehetne) 7-8, amit a gyerek választ és szívesen folytat.”

Az iskolavezetés érdeklődése a mindennapos testnevelés bevezetésének problémái iránt az iskolák infrastrukturális feltételei alapján mutatnak szignifikáns különbséget. Ahol több lehetőség van egyszerre testnevelés órát tartani ott kisebb mértékű az iskola vezetésének érdeklődése a problémákra ($\chi^2= 10,921$, $p=0,027$). Sem a település sem a fenntartó típusa esetében nem találtunk eltérést.

A következőkben a testnevelés tantárgy és a testnevelők presztízsét vizsgáltuk, hogy ez változott-e a mindennapos testnevelés bevezetését követően (10. ábra). A munkaközösségi vélemények a tantárgyi presztízs növekedését mutatják, míg a testnevelők presztízse csak kevesek (33%) véleménye szerint növekedett a mindennapos testnevelés bevezetését követően.

10. ábra: Tantárgyi és pedagógus presztízsz változásának aránya (N=145) (Forrás: saját számítás/szerkesztés).

Különbségeket nem tapasztaltunk sem a fenntartó, sem a település típusa - sőt még az infrastrukturális feltételek különbözősége alapján sem. A munkaközösségek véleménye teljes egyetértést mutat ennek a kérdésnek a vizsgálatkor.

3, Mindennapos testnevelés megvalósíthatósága (kiváltási lehetőségek, személyi feltételek)

Utolsó kérdéskörünkben azt vizsgáltuk, hogy az intézmények a mindennapos testnevelés mely variációját valósítják meg, a diákoknak - ha lehetőségük van az óra kiváltására - akkor élnek-e ezzel a lehetőséggel. Itt a személyi feltételeket meglétét is vizsgáltuk.

Az általunk vizsgált minta 83,1%-ában a mindennapos testnevelést az órarendbe iktatott tanórai keretek között szervezik meg. 15,5%-uknál a 3+2-es megoldás lehetőségével élnek. Ezek-

nek az óráknak a 45,9%-a csak a délelőtti órákban történik 54,1%-uk pedig délutáni vagy egyéb kiváltható foglalkozással oldja meg ennek teljesítését. Azok az intézmények, akik a 3+2-es rendszerrel dolgoznak, 43,2%-ban az oktatásszervezési nehézségeket nevezték meg fő okként a mindennapos testnevelés szervezésénél. 37,8%-uk a személyi feltételeket és 13,5%-nál jelennek meg a tanulói igények figyelembevételei.

Rákérdeztünk még az önállóan összeállított helyi tantervek fókuszpontjaira, amelyeknél az alábbi megoldásokat tapasztaltuk:

- helyi sajátosságok, pedagógusok specializációi, játékoság, sokféle mozgásforma megismertetése.
- az iskola infrastrukturális lehetőségeinek pótlása (uszoda, sportcsarnok, focipálya) és a tanulók létszámának figyelembevétele.

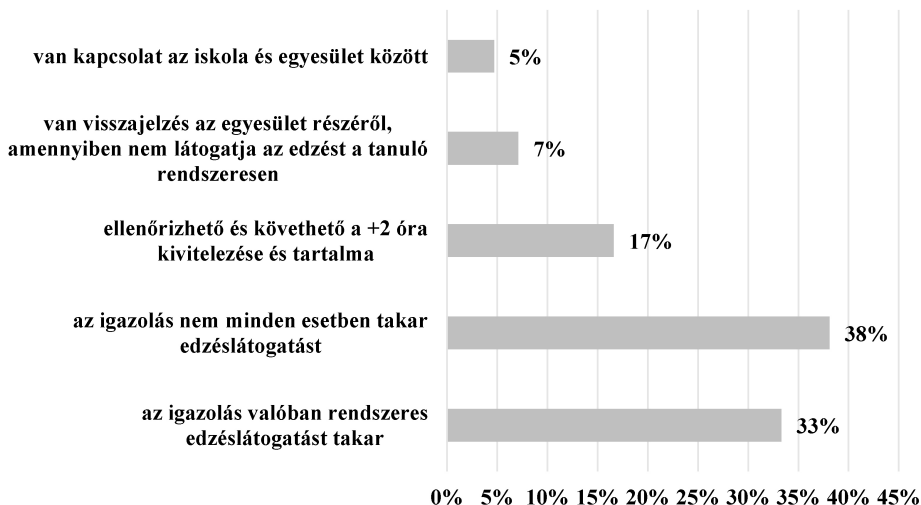
„Délelőtti órák a kerettantervnek megfelelő anyagok oktatásával történik. Délutáni sportköröknél a helyi igényeknek megfelelően, az érdeklődési körök figyelembevételével tartunk foglalkozásokat, és versenyeztetünk. (pl.: darts, jóga, köredzés, floorball, röplabda, kosárlabda, labdarúgás, fekve nyomás) Azonban a kötelezőség miatt az érdemi tehetséggondozás felhígult.”

„A kerettanterv alapján készített helyi tantervben az intézményi feltételekhez igazítottuk a tananyagot. Az atlétika, a torna és a labdajátékok oktatásához megvannak az eszközeink, csak a megfelelő méretű tornaterem hiányzik. Az úszásoktatást a közeli város uszodájában bonyolítjuk le. Az alternatív sportokat a helyi feltételekhez igazítottuk: asztalitenisz, tollaslabdázás, roller”

„Hangsúlyt fektetünk az alapsportágakra (atlétika, labdajátékok, torna, úszás), illetve azok minél szélesebb

körű elsajátíttatására. Oktatásuk folyamatos, és visszatérő jelleggel kerül megvalósításra (őszi, téli, tavaszi időszak) Az úszásoktatásra 2 félév áll rendelkezésre, kötelező jelleggel: 3. évf. II., illetve 4. évf. I. félévében heti 1x2 órában. Ezt követően felső tagozaton: téli időszakban kéthetente 1x2 órában. A folyamatosságra (igény szerint) a DSE úszásfoglalkozás ad lehetőséget, heti 3x1 órában.”

Vizsgáltuk azt is, hogy a +2 óra alóli felmentésekkel kapcsolatban a munkaközösségeknek milyen jellegű tapasztalati vannak. Azokban az intézményekben ahol erre lehetőséget biztosítanak, ott a diákok 61,1%-a él ezzel a lehetőséggel. Az iskolák 16,7%-ban ez ellenőrizhető és követhető, 33,3%-nál valódi edzéslátogatást is takar (11. ábra). Sajnos a munkaközösségek véleménye alapján 38,1%-ban az igazolás nem minden esetben takar edzéslátogatottságot.

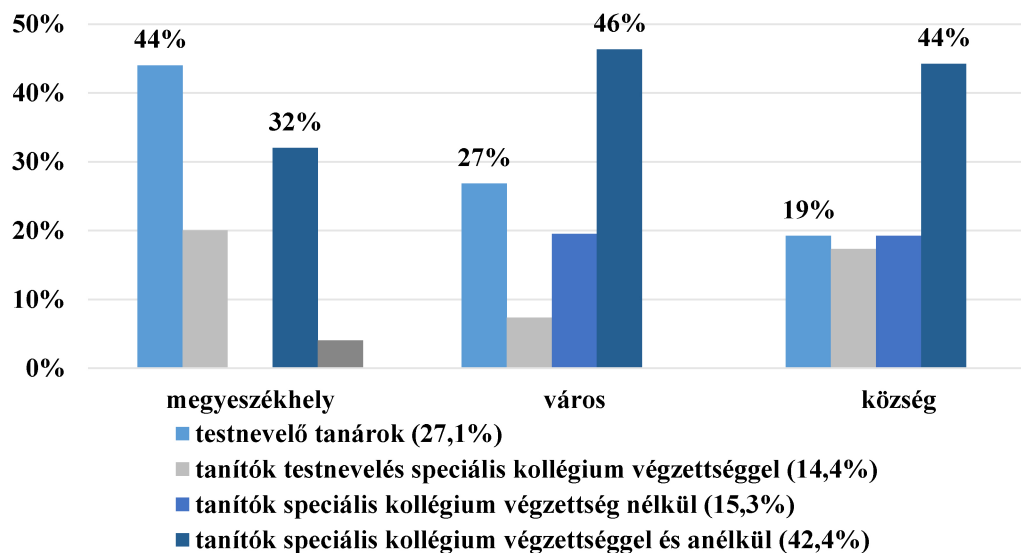
11. ábra: A testnevelés óra alóli felmentésekkel kapcsolatos tapasztalatok megoszlásai (N=42) (Forrás: saját számítás/szerkesztés).

Az intézmények az óraszervezésüket 48%-ban úgy oldják meg, hogy a tanulók az utolsó két órától elmelessenek, 24%-ban pedig a testnevelés órák az első vagy utolsó, így az ezekről való hiányzás is engedélyezett. További 15%-nál bármely testnevelés órától és 13%-nál pedig minden osztályban meghatározott két órától mehetnek el a diákok.

Végül rákérdeztünk arra is, hogy a mindennapos testnevelés órarendbe iktatott tanóráinak oktatásához rendelkezésre állnak-e testnevelő tanári képesítéssel rendelkező kompetens személyek. Az intézmények 88,5%-ban igen és ahol nem, ott speciális kollégium végzettséggel rendelkező tanítók oktatnak - 69,2%-ban. 17,9%-uknak felsőfokú sportedzői szakképesítése van, további 12,8%-a testnevelő-edző BSc oklevéllel kerül alkalmazásra.

Az első négy évfolyamon az intéz-

mények 42,4%-ban tanítók oktatnak testnevelés speciális kollégiumi végzettséggel vagy a nélkül (12. ábra). Testnevelő tanárok az intézmények 27,1%-ban tanítanak ezen az iskolafokon. A település típusának vizsgálatakor szignifikáns különbségeket találunk. A kisebb települési iskolákban a testnevelő tanárok alsó évfolyamon történő „bevetése” sokkal kisebb arányban fordul elő, mint a nagyobb településen lévő iskolák esetében ($\chi^2=15,488$, $p=0,049$).

12. ábra: Az első négy évfolyamon oktatók település típus szerinti megoszlása (N= 118) (Forrás: saját számítás/szerkesztés).

Összegzés

Az Észak – Magyarországi és az Észak – Alföldi régiók három megyéjéhez tartozó 160 intézmény testnevelő munkaközösségének véleménye - a mindennapos testnevelés bevezetéséről - napjaink aktuális közoktatás-politikai problematikáit hordozza.

Hosszú ideig a vita tárgyát fogja képezni a bevezetés időszerűsége, amelyet a tantestületek 80,1%-a elfogad, a bevezetéshez kapcsolódó infrastrukturális problémák megoldása illetve a még most 88,5%-ban megfelelő azonban „előregedő” (lassan nyugdíjba vonuló) szakembergárda pótlásának belátható időn belüli minőségi kicserélődése.

Tanulmányunkban érzékeltetni szeretnénk volna azt, hogy bár sok tekintetben a bevezetés bonyolult összetevőiből adódó negatív kritika a mérvadó, hiszen a kerettantervi célok megvalósulása csak 47,3%-os a vizsgált intézményekben és az infrastrukturális feltételekben való hiányosságok is kritikaként jelentkeznek, mégis megkérdőjelezhetetlen a megvalósítás jövőbeli győzedelme, mint az egyetlen lehetséges szakmai cél. Minden folyamat jellem sok javítani valót, innovatív megoldást és nem utolsó sorban türelmet igényel, ennek tükrében reméljük, hogy nem csak az általunk vizsgált minta, hanem az országos eredmények is előbb – utóbb a „legtöbb óraszám-mal rendelkező iskolai tantárgy” megújításának szükségszerűen egyöntetű – az oktatáspolitikai különböző színtereinek – elfogadó magatartását eredményezi majd.

Bízunk és bízunk a felnövekvő nemzedék mindennapos fizikai aktivitásának életmódbeli beépülésében, melyet a most- és a jövő testnevelő szakembergárdája sikerrel fog végrehajtani!

MESZLÉNYI EMESE

VIZSGÁLAT A 2012-BEN BEVEZETETT MINDENNAPOS TESTNEVELÉS GYAKORLATMEGVALÓSÍTÁSÁRÓL SZEGEDI ISKOLÁK KÖRÉBEN

Célok, célkitűzések

Vizsgálatunk célja annak felmérése, hogy a szegedi iskolák milyen rendszerben valósítják meg a mindennapos testnevelést, rendelkeznek-e megfelelő infrastrukturális és tárgyi feltételekkel. Célunk továbbá annak vizsgálata is, hogy emelte-e az iskolai testnevelés és a testnevelő tanárok presztízsét a mindennapos testnevelés bevezetése, valamint arra is kíváncsiak voltunk, hogy egyetértenek-e annak bevezetésével.

Hipotézisek

1. Feltételeztük, hogy a megkérdezett szegedi iskolák túlnyomó része nem tudja beiktatni heti 5 órában a mindennapos testnevelést, és 3+2-es rendszerben valósítja meg a bevezetés feltételeinek hiánya miatt.
2. Feltételeztük, hogy a válaszadó szegedi iskolákban megfelelőek a személyi kondíciók a mindennapos testnevelés megvalósításához.
3. Feltételeztük, hogy a szegedi iskolák nem rendelkeznek megfelelő infrastrukturális és tárgyi feltételekkel a mindennapos testnevelés megvalósításához, mivel a törvény bevezetését követően

létesítményi fejlesztés nem történt.

4. Feltételeztük, hogy a mindennapos testnevelés bevezetésével a testnevelés, mint tantárgy megítélése pozitív irányba változott.
5. Feltételeztük, hogy a megkérdezett tanárok többsége egyetért a mindennapos testnevelés bevezetésével.

Vizsgálati módszer, vizsgálat helye és ideje

A szegedi általános és középiskolák helyzetét vizsgáltuk. Iskolánként egy kérdőívet töltöttek ki a munkaközösség részéről, mely a testnevelő tanárok egyhangú véleményét tükrözi. A vizsgálatot 2016 márciusában végeztük egy 51 zárt kérdésből álló anonim kérdőív segítségével. Az eredményeket Excel táblázatban leíró statisztikai módszerrel számoltuk ki.

Az alkalmazott kérdőív kérdései a következő témaköröket dolgozta fel:

- a személyi és tárgyi feltételek meglétének vizsgálata,
- a testnevelés tantárgy megítélése,

- a mindennapos testnevelés fogadtatása az iskolák (intézményvezetők), továbbá a szülők részéről.

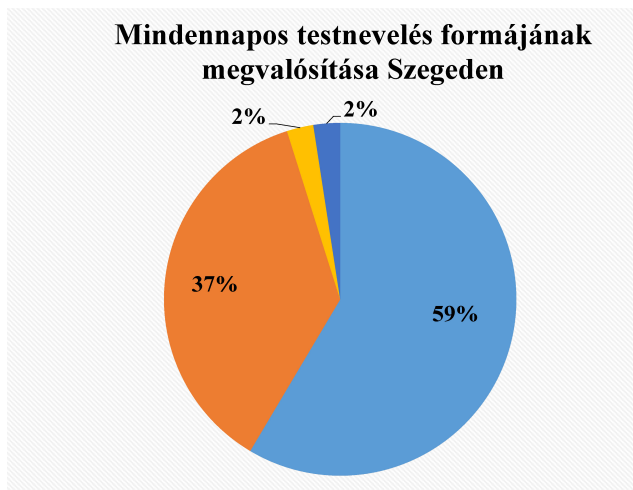
A vizsgálati minta

A vizsgálatot 42 szegedi általános és középiskolában végeztük, így 42 értékelhető kérdőívet sikerült feldolgozni.

A vizsgálat eredményei

A kérdőív kitöltésében összesen 42 iskola vett részt, ebből 25 általános iskola, 17 szakközépiskola, melyből 5 gimnázium, 9 szakközépiskola és 3 szakközépiskola és szakiskola. A szegedi iskolák vezetői és testnevelő tanárai kivétel nélkül együttműködők voltak a vizsgálat során, mely tükrözte érdeklődésüket a téma iránt, és az esetleges nehézségeken történő változásokban bízva őszinte véleménynyilvánításukkal segítették munkámat.

A vizsgálat egyik legfontosabb kérdése az volt, hogy a szegedi iskolák milyen formában valósítják meg a mindennapos testnevelést. Feltételeztem, hogy 3+2-es rendszerben tudják megvalósítani az intézmények. Az eredmények azt mutatják, hogy az iskolák 59%-a tanórai keretek között valósítja meg, a megkérdezettek 37%-a a 3+2-es rendszert alkalmazza, melyben heti 3 óra tanórai keretek között zajlik, és heti két alkalommal délutáni sportfoglalkozásokkal egészíti ki. A 4+1-es rendszer szerint egyik iskola sem alkalmazza, míg vegyes rendszerben két iskola dolgozik, egy középiskola a 9. évfolyamban 3+2-es rendszerben, a 10., 11., 12., 13. évfolyamban heti 5 órában alkalmazza a testnevelés órát, és egy általános iskola az alsó tagozatban heti 5 órában, míg felső tagozatban 3+2-es rendszerben dolgoznak. (1. ábra). Az eredmények tekintetében az 1. hipotézisünk, miszerint az iskolák többsége 3+2-es formában valósítja meg a mindennapos testnevelést, nem igazolódott be.

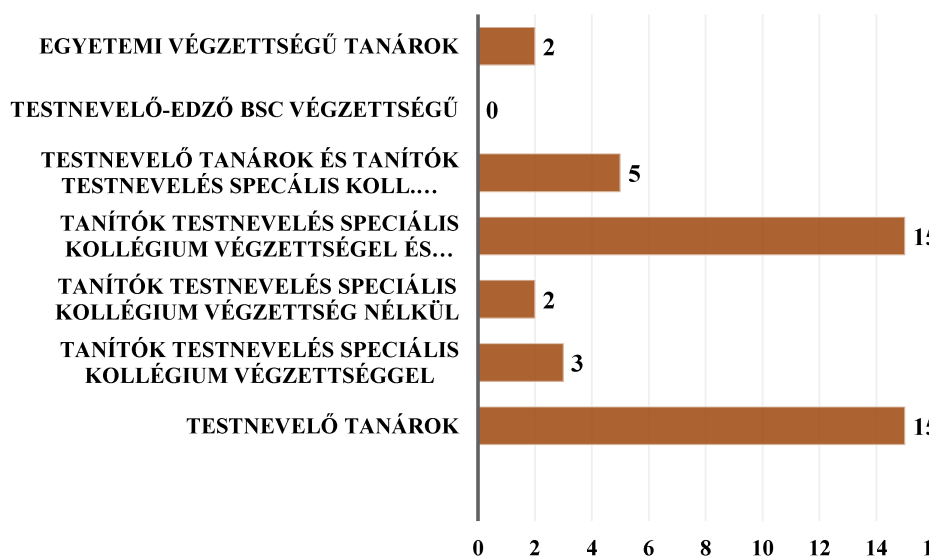
1. ábra: A mindennapos testnevelés eloszlása a szegedi iskolákban. (Forrás: saját számítás/szerkesztés).

A mindennap, órarendbe iktatott mindennapos testnevelésben dolgozó iskolák közül 2 iskola tervezi a jövőben a 3+2-es rendszer alkalmazását. A 3+2-es rendszerben az iskolák többsége a tárgyi feltételek és az oktatásszervezési nehézségek miatt döntött erről.

A mindennapos testnevelés bevezetéséhez elengedhetetlen, hogy az iskolák biztosítani tudják a megfelelő személyi feltételeket, mind végzettségben, létszámban, elhivatottságban.

Az eredmények nagyon vegyes képet festenek a végzettséget illetően. A megkérdezett iskolák 35 %-a nyilatkozott úgy, hogy testnevelő tanár képesítésű tanár tartja a testnevelést, és szintén 35%-a azok, akik testnevelés speciális kollégium végzettséggel rendelkező vagy anélküli tanár tartja az órákat. Mindössze 5 iskolában tanítanak testnevelő tanárok és testnevelés speciális kollégium végzettséggel rendelkező tanárok. Sajnos van olyan

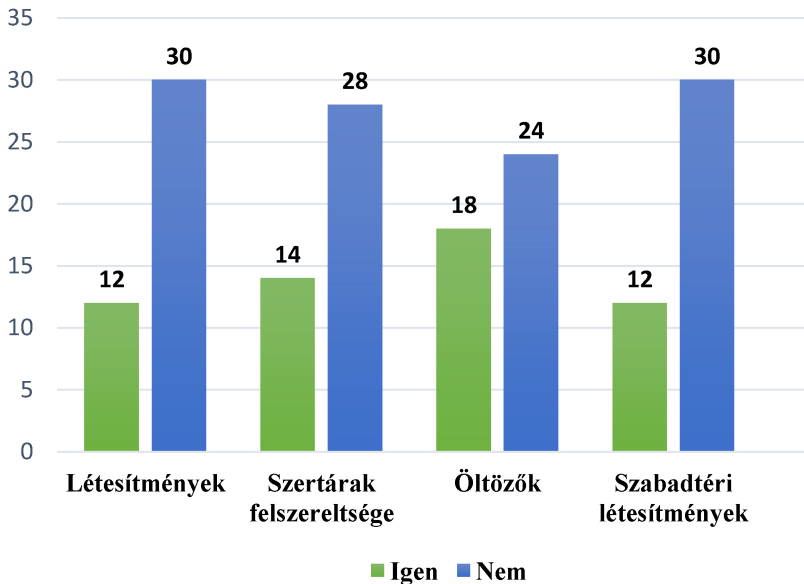
iskola is, ahol nem rendelkeznek speciális kollégiumi végzettséggel, és két iskolában egyetemi végzettségű tanárok tartják az alsó tagozatban is az órát. A közoktatási törvény meghatározza, hogy 5.és 6. osztályban taníthat tanító, de csak akkor, ha a választott műveltségterülete a testnevelés. Az eredmény alapján a második hipotézisem csak részben igazolódott be.

2. ábra: Alsó tagozatban tanító tanárok végzettsége. (Forrás: saját számítás/szerkesztés).

A személyi feltételek mellett fontos kritérium volt, hogy az infrastrukturális és tárgyi feltételeknek is megfeleljenek az iskolák. A megemelt testnevelés órák száma következtében számolni kellett azzal, hogy az iskolák sportolásra kialakított létesítményei teljes kihasználtsággal működnek majd. A válaszadók több, mint a fele rendelkezik szabadtéri létesítménnyel, bár a megnövekedett óraszám miatt így sem tartja elegendőnek a belső és a kültéri létesítményeket. A szertárak és az öltözők számával már jobban elégedettek. A szertárak feltöltése minden iskolának komoly problémát jelent. Vannak szerek, melyek komoly anyagi kiadásokat jelentenek egy iskolának. Bár az öltözők számát elegendőnek tartják, a zuhanyzók száma már nincs arányban egy nagy létszámú osztály igényeivel. (3. ábra).

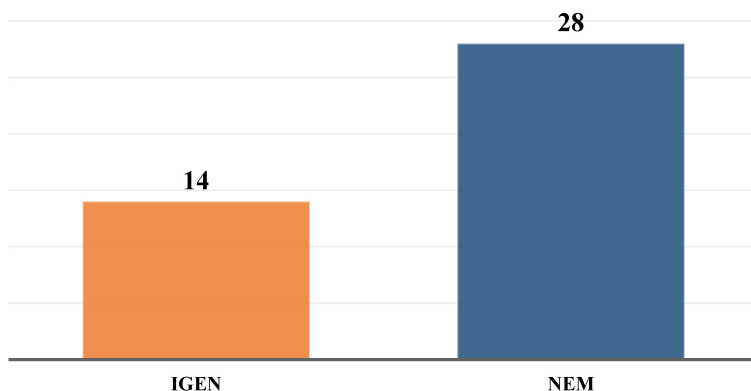
A legnagyobb problémát így sem ez okozza, hanem a létesítmények hiánya. Felmerült bennünk a kérdés, hogy megfelelő számú tornatermek, tornaszobák, szabadtéri sportpályák állnak-e rendelkezésükre a közoktatási intézményeknek? A válaszok nem festenek pozitív képet. A válaszadó iskolák túlnyomó többsége nincs megelégedve a feltételekkel (4. ábra).

3. ábra: Rendelkezésre álló létesítményi és tárgyi feltételek. (Forrás: saját számítás/szerkesztés).

Létesítményi felételek elégedettsége

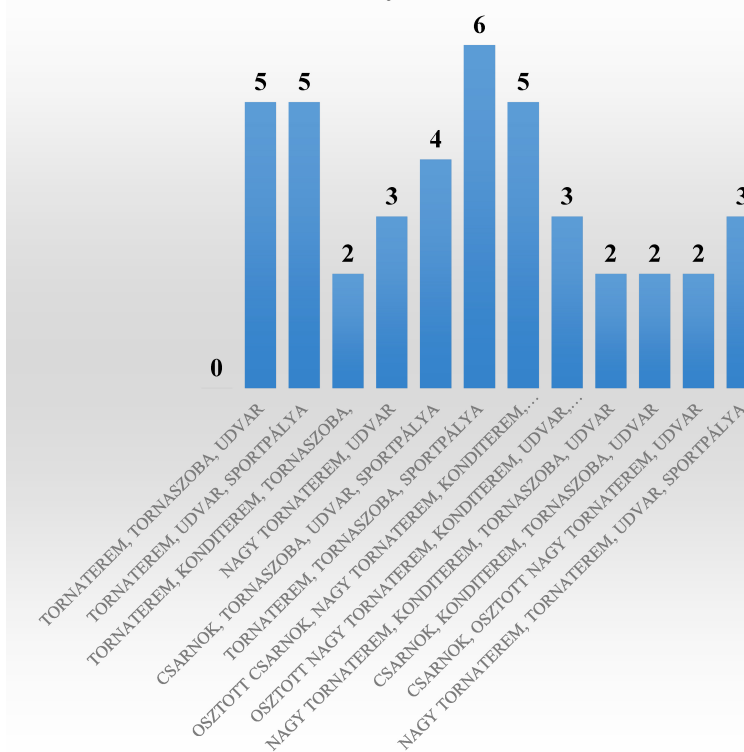

4. ábra: A szegedi iskolák elégedettsége a létesítményi feltételekről. (Forrás: saját számítás/szerkesztés).

A kérdőív kiértékelését követően, arra a következtetésre jutottunk, hogy nagyon eltérőek a létesítményi feltételek iskolák között a városon belül is. Így a válaszok alapján 12 kategóriába soroltuk az iskolákat a meglévő létesítményeik alapján. A vizsgálat során kiderült, hogy vannak iskolák, ahol egy nagy tornaterem és egy udvar áll rendelkezésre a testnevelés óra megtartására. A téli hónapokban, a nagy tornateremben akár 5 vagy 6 osztálynak minőségi testnevelés órát tartani lehetetlen. A megkérdezett iskolák közül egy iskola tartja a felső osztályosok számára a közelben lévő egyetemi csarnokban a testnevelés óráját, 0. órában. Két gimnázium tartja jó időben a közeli ligetben a testnevelés órát, ami véleményünk szerint, függetlenül a létesítmény hiányától, nagyon változatosra teheti az órát, nem beszélve a levegőn töltött idő pozitív hatásáról. Több iskolában a testnevelés órákat a folyosókon, ebédlőben kényszerülnek megtartani, van, akik az utcán. Sokan

arra panaszkodtak, hogy kicsi a tornaterem, vagy az udvaron csak betonon tudnak mozogni. Szerencsére pozitív eredményekről is beszámolhatok. A megkérdezett szegedi iskolák 86%-a rendelkezik tornateremmel, 50%-a tornaszobával és sportpályával, 33%-a rendelkezik konditeremmel, ami ha általános iskolában még nem, de gimnáziumban és szakközépiskolában a korosztály érdeklődését már felkelti, szívesebben vesznek részt a testnevelés órákon, ha kötetlenebb óra keretében mozoghatnak mégis hatékonyan. Az iskolák 3%-a rendelkezik csarnokkal, és osztott csarnokkal, ami meg lehetőséget nyújt a testnevelés órák létszám tekintetében. A kapott adatokat tekintve a szegedi iskolák infrastrukturális feltételei elfogadhatóak, 58%-a rendelkezik a megfelelő feltételekkel, ami a mindennapos testnevelés bevezetéséhez elengedhetetlen (5. ábra).

Létesítményi feltételek

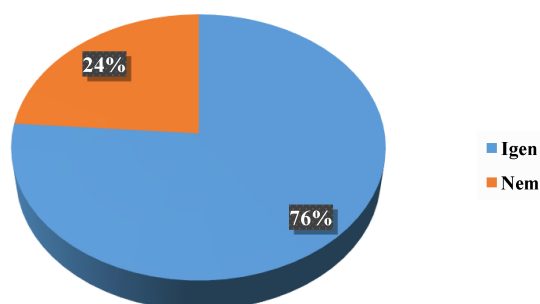
5. ábra: A rendelkezésre álló létesítmények megoszlása (Forrás: saját számítás/szerkesztés).

Így az infrastrukturális és tárgyi feltételekre vonatkozó hipotézisem nem igazolódott. Vannak kevésbé jó körülmények között működő iskolák, ahol nehezebben iktatták be a mindennapos testnevelést, azt gondoljuk, esetükben a város részéről kell támogatást kapniuk a fejlesztéshez. Természetesen az iskolák vezetőségének is nyitottnak kell lenniük, és biztosítani kell a fejlesztést a cél, és a gördülékenyebb, hatékonyabb munka eléréséhez.

Kíváncsiak voltunk arra, hogy a mindennapos testnevelés bevezetése változtatott-e, és ha igen, milyen mértékben az iskolai testnevelés meg-

ítélésében. Erre a kérdésre a megkérdezett iskolák 76%-a válaszolt úgy, hogy érezte a pozitív változást, ami a tantárgy fontosságát és a többi elméleti tantárggyal való egyenrangúságot eredményezi (6. ábra). A válaszadók 24%-a nem érzi, hogy változott a megítélése az iskolai testnevelésnek. Azt gondolom, hogy a bevezetéssel járó személyi, infrastrukturális és tárgyi feltételek hiánya, azok nehézségei okozhatják a negatív visszhangot, nem utolsósorban az iskolák órarendi változásai is hatással lehetnek a tanárok hozzáállásához.

Változott-e az iskolai testnevelés megítélése?

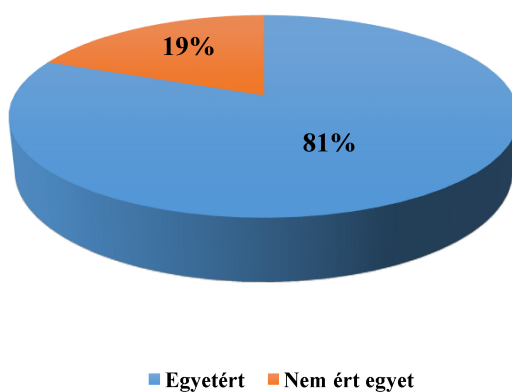

6. ábra: Testnevelés megítélése (Forrás: saját számítás/szerkesztés).

Fontosnak tartottuk megtudni, hogy a mindennapos testnevelés bevezetésével a testnevelő tanárok mennyire értenek egyet. A tanárok 81%-a egyetért a bevezetéssel. A megkérdezettek 19%-a nem ért egyet, mert nem tartják megfelelőnek a bevezetéssel járó feltételek meglétét. Érthető, hiszen a mindennapi nehézségekkel nekik kell megküzdeni-

ük (7. ábra). Ettől függetlenül, a gyerekek szempontjából jó ötletnek tartják, hogy a gyerekek mindennap mozoghatnak.

Tanárok véleménye a mindennapos testnevelés bevezetéséről

7. ábra: Tanárok véleménye a mindennapos testnevelés bevezetéséről (Forrás: saját számítás/szerkesztés).

A kérdőívben a szülők véleményére is kíváncsiak voltunk. A válaszadók 36 %-a ítélte meg úgy, hogy a szülők egyetértenek és örülnek a bevezetésnek, 62 %-uk egyetért a bevezetéssel, de nem elégedettek a megvalósításával. Egy iskola nem válaszolt a kérdésre, és az elutasítás lehetőségét sem választotta egy iskola sem.

Úgy gondoljuk, hogy megfelelő információkat kaptunk a szegedi iskoláktól, mely egyértelműen megmutatja a mindennapos testnevelés bevezetésének pozitívumait, nehézségeit. Egyöntetűen úgy gondolják, hogy szükség van rá a gyermekek egészségnevelése szempontjából. A kérdőív rámutat a mindennapi nehézségekre, a megadott válaszokból tervezni lehet az esetleges változtatásokat, mely megkönnyítik és segítik az Intézményvezető, a pedagógus és a gyermek munkáját.

JAVASLATOK

A kutatási eredmények alapján a mindennapos testnevelés érték-magas küldetéséhez, illetve hivatásához méltó megvalósításához a következő javaslatok, ajánlások fogalmazhatók meg.

Az infrastrukturális helyzetről

Kezdjük a köztudottal: a mindennapos testnevelés megvalósításának legfőbb akadálya a nem megfelelő infrastrukturális helyzet. Tehát, ha a kormányzat valóban elkötelezett a testnevelés köznevelésbeli kiemelt szerepe mellett, akkor komoly erőforrásokat kell mozgósítania a létesítményi és tárgyi feltételek javítására. Ennek a fejlesztésnek szerves részét kell képeznie az uszodák és a szabadtéri létesítmények számának növelése is. A célzott pályázati lehetőségek biztosítása hozzájárulhatnának a tárgyi és létesítményi helyzet javításához.

Amíg ez nem történik meg, addig az utolsó és esetlegesen egyes délutáni órák esetén meg kell vizsgálni annak lehetőségét, hogy az iskolán kívüli helyszínek száma növelhető-e?

A humán erőforrásokról

Nem értünk egyet azzal, hogy testnevelő- edző alapszakkal lehessen oktatni a testnevelést. (Erre a Köznevelési Törvény 98§ 16. bekezdése ad lehetőséget. „Ha az iskola megfelelő végzettségű és szakképzettségű pedagógussal nem tudja megszervezni a 27. § (11) bekezdés szerinti mindennapos

testnevelést, akkor a testnevelés tantárgy tanítására határozott időre, legfeljebb a 2019/2020. tanév kezdetéig alkalmazható, aki testnevelő-edzői szakképzettséggel vagy felsőfokú végzettséggel és sportoktatói vagy sportedzői szakképesítéssel rendelkezik”).

Az alapszakos hallgatók nem kapnak a Testnevelés és sport műveltségi terület oktatáshoz szükséges szakmódszertani, pedagógiai-pszichológiai felkészítést. Minden műveltségi terület minőségi oktatásának egyik alapvető feltétele a pedagógiai-módszertani felkészültség. Ez egy olyan műveltségi terület esetén, mint amilyen a testnevelés sokszorosán igaz - hiszen különböző alkatú, képességű, motivációjú tanulókat szeretnénk testkulturális tudással felruházni, és úgy nevelni, hogy elkötelezettek legyenek az élethosszig tartó, egészségtudatos, fizikailag aktív életmód iránt. Ehhez a vonatkozó szakterületen kompetens oktatók által felkészített leendő testnevelőkre van szükség. Az alapszakon ez a felkészítés nem történik meg.

Egyes speciális esetekben, a helyi tervezésnek és sajátosságoknak megfelelően akár szakedzők, edzők bevonása is megtörténhet az iskolai sportkör munkájába (élve a két testnevelés óra kiváltásának lehetőségével). Erre lehetőséget ad a 2011. évi CXC törvény a nemzeti köznevelésről 27§ 13. bekezdése: „Az iskolai sportkör feladatait - az iskolával kötött megállapodás alapján - az iskolában működő diáksport egyesület is elláthatja. Az iskolai sportköri foglalkozások megszervezéséhez

- sportágak és tevékenységi formák szerint létrehozott iskolai csoportonként - hetente legalább kétszer negyvenöt perc biztosítható. A sportkörü foglalkozásokat olyan szakedző vagy a sport területén képesítéshez kötött tevékenységek gyakorlásához szükséges képesítések jegyzékéről szóló külön jogszabályban meghatározott képesítéssel rendelkező szakember is vezetheti, aki a felsőoktatási intézmény által szervezett, legalább 120 órás pedagógiai továbbképzésben vett részt.”

Ennek azonban nem tisztázták és szabályozták a kondícióit. Amennyiben „külső” szakember foglalkozik a tanulókkal, akkor a testnevelő tanár óraszámában nem jelenhet meg terhelésként ez az óraszám, illetve az sem egyértelmű, hogy ki finanszírozza a külső szakember alkalmazását. Kérdés az is, hogy hogyan kerül kialakításra az érdemjegy. A külső szakemberek bevonásához szoros együttműködésre, megfelelő szabályozásra és jelentős anyagi ráfordításra lenne szükség.

A továbbképzésekről

Először is a fentiekre utalva (szakedzőkre, edzőkre vonatkozóan) szorgalmazni szükséges a felsőoktatási intézmények pedagógiai továbbképzéseinek megszervezését.

Továbbképzések szervezése indokolt továbbá küzdősportok, atlétikai dobószámok, alternatív sportágak, valamint akár az osztályteremben végezhető és a testnevelés céljait szolgáló mozgásos tevékenységek bemutatására és tudatosítására.

Feltétlenül szükségesek a hatályos alaptantervvel, illetve kerettantervekkel kapcsolatos továbbképzések is.

A testnevelő tanárképzésben és a gyakorló pedagógusok továbbképzéseiben hangsúlyosabban kellene érinteni az alternatív környezetben űzhető mozgásformákhoz kapcsolódó ismeretanyag átadását, amely az iskolák helyi feltételeinek jobb kiaknázását eredményezhetné.

Módszertani segítségként továbbképzések keretében kellene foglalkozni a hátrányos helyzetű, kevésbé felszerelt iskolák testnevelésével, ezzel az ott oktató pedagógusoknak ötletket, illetve segítséget lehet adni a felmerülő problémákat megoldására.

A sportági, módszertani segédanyagok kiadásáról

Szükséges lenne olyan sportági, szakmai-módszertani füzetek, kézikönyvek kiadására, amelyek nemcsak elméleti, hanem gyakorlati szemléttel, példákkal tűzdelve segítenék a mindennapos gyakorlati munka eredményességét.

A TAO-ról

Fontosnak tartanánk a nem TAO-s sportágak erőteljesebb támogatását is. A látványsportok finanszírozása kihat az iskolai diáksportkörök tevékenységére is. A legtöbb iskolában olyan diáksportkörü sportágak jelennek meg, amelyek TAO támogatásban részesülnek (közös az érdek). Kézilabda, labdarúgás, kosárlabda. A gyerekekre

(utánpótlásra) szüksége van az egyesületnek, az iskolának szüksége van az eredményekre, az egyesületek fizetik az edzői díjakat, a versenyeztetést, mindenki jól jár.

Azonban az egyéni sportágak támogatottsága (atlétika, úszás, küzdősportok, torna), amely sportágak oktatása egyébként is problémát jelent (ezt a testnevelők mondják), talán segítené azt, hogy a diáksportkör foglalkozások keretein belül, ezeket minél több gyerek megismerhesse, megszerthesse, megtanulhassa, versenyeztesse. Támogatás híján, kevés edzőt lehet bevinni ezekbe az iskolai feladatokba.

A nem TAO sportágak támogatása esetén az iskolák, amelyek a nem TAO sportágak utánpótlásának bázisát adják, kaphatnának eszköz, versenyeztetési vagy személyi juttatásbeli támogatást.

Egyéb fontos javaslataink

A „Kölyökatlétika” program, valamint a „Minden gyermek tanuljon meg úszni” program további bővítése, támogatása mindenképpen célszerű lenne. Szakmai tévedésnek minősíthető, hogy az állam az 5.-6. osztályos gyerekek 10 kötelező úszásoktatását támogatja, az úszásoktatást a 1-2. osztályos életkorban kellene támogatni.

A diákolimpia „A” kategóriás versenyeit nem megszüntetni kellene, hanem kiemelt többletpontot adni az ott elért helyezésekért.

Javasoljuk, hogy az iskolák hívják meg a megye, a város híres sportolóit, azért hogy beszélhessenek magukról,

sportmúltjukról, jelenükről és megismertessék sportágukat. Ez nagyon fontos motiváló tényező lehet a tanulók testnevelés és a sporttal kapcsolatos beállítódásuk kialakításában, illetve megszilárdításában.

Az autonóm tanulás, mint napjainkban egyre inkább előtérbe kerülő tanulási forma, helyet kell, hogy kapjon az iskolai testnevelésben is. Ebből kiindulva azt javasoljuk, adjuk meg a lehetőséget a tanulóknak arra, hogy a +2 óra „terhére” eldönthessék, hogy mit szeretnének sportolni. Ez nem csak az általános iskola felső tagozatára, hanem kiemelten a középfokú iskolák testnevelésére is érvényesnek tekintjük. Fél évig azt a sportágat üzheti a tanuló/diák heti 2 órában, amit választott, a következő félévkor pedig lehetőséget kap sportágváltásra (ez lehet tollaslabda, frizbi, floorball, kosárlabda, röplabda, illetve speciális vagy éppen hagyományos sportágak is). Ez a választási lehetőség több előnnyel jár. A tanuló megismerheti, vagy tovább képezheti magát a számára leginkább megfelelő sportágban. Erősödik a testneveléssel, sporttal kapcsolatos elkötelezettsége, amely a Testnevelés és sport műveltségi terület igazi „győzelme” lehetne. Ezen kívül teljesülhet az a jogos és mindenképpen értékelendő igénye is a testnevelőknek, hogy sikerüljön jól felkészíteni tanulóit a diákolimpiai versenyekre.

Végezetül nem javaslatként, hanem elvárásként

Elvárja a társadalom, a testnevelést oktató pedagógusok igényes közössége, hogy a leendő testnevelő tanárok felkészítése feleljen meg az iskolai testnevelés-oktatás kihívásainak. A képzésben tudományos felkészültségű és a testnevelés gyakorlatát ismerő kompetens oktatók munkájára van szükség, akik a hivatás elkötelezettjei és azon munkálkodnak, hogy a kikerülő hallgatók tisztában legyenek a testnevelés értékeivel és sokoldalú sportszakmai, szakpedagógia módszertani kulturáltságukkal a gyakorlatban bizonyítsák a szakterület kiemelt szerepét a tanulóiifjúság jövőorientált személyiségfejlesztésében.

MELLÉKLET

1. számú melléklet

Kérdőív a mindennapos testnevelés egyes kérdéseinek vizsgálatára

Tisztelt Kolléganő, Kolléga!

A kérdőív célja: Áttekinteni a mindennapos testnevelés bevezetésének sikeres megvalósításához kapcsolódó jelenlegi- és a közeljövőben felmerülő szakmai – társadalmi kihívásokat.

Tisztelettel a következőkre kérjük Önöket:

- **Az iskolákra vonatkozó adatok helyállósága érdekében egy iskolából egy kérdőív kitöltésére kerüljön sor.**
- **Mivel az objektív adatok, tények mellett kiemelkedően fontosnak tartjuk a Kolléganők, Kollégák tapasztalatainak, érdemi és átgondolt véleményüknek a megismerését is, ezért arra kérjük Önöket, hogy a testnevelést tanító pedagógusok közös véleménye fogalmazódjon meg!**

Természetesen a kérdőíveket anonim módon kezeljük, nem jelenítjük meg sem a pedagógusok, sem az iskolák nevét.

Kérjük Önöket az alábbi kérdőív kitöltésére, amivel jelentősen hozzájárul a valóság megismeréséhez, ahhoz, hogy a szakma átfogó képet kapjon a mindennapos testnevelés lényegi kérdéseiről, és megalapozott javaslatokat tehessen/tehessünk a döntéshozók felé.

A kitöltésnél a megadott válaszlehetőségeket kérjük bekarikázni.

Köszönjük együttműködését!

1. Iskolája mely megyében található?

-----

2. Iskolája mely településtípushoz tartozik?

- a., budapesti
- b., megyeszékhely
- c., város
- d., község

3. Iskolája mely iskolatípushoz tartozik?

- a., nyolc osztályos általános iskola
- b., hat osztályos általános iskola
- c., 4- 5 évfolyamos gimnázium
- d., 6 évfolyamos középiskola
- e., 8 osztályos gimnázium
- f., szakközépiskola
- g., szakiskola

4. Iskolája mely fenntartóhoz tartozik? :

- a., állam
- b., egyház
- c., alapítvány
- d., egyéb fenntartású (pl. gyakorlóiskola)

5. **A mindennapos testnevelés mely variációját valósítják meg?**
- a., mindennap, órarendbe iktatott tanórai keretek között
  - b. 3 + 2 megoldásban
  - c., 4+1 órában nemzetiségi iskolaként
  - d., egyéb: -----
6. **Amennyiben a testnevelés mindennap órarendbe iktatott tanórai keretek között valósul meg, ez csak a délelőtti órákban történik?**
- a., igen
  - b., nem
7. **Amennyiben a testnevelés mindennap órarendbe iktatott tanórai keretek között valósul meg, délután is van tanórai testnevelés? (A kötelező testnevelés óra kiváltása. d. pont : egyesületben legalább heti két óra sporttevékenységet folytató tanuló kérelme alapján – amennyiben délután szervezett testnevelés órával ütközik – a félévre érvényes, az egyesület által kiállított igazolással váltható ki. [Nkt. 27. § (11) bekezdés])**
- a., igen
  - b., nem
8. **Amennyiben a törvényi (2011. évi CXCV. a n.k.n.-ről) szabályozásból kiindulva a 3+2-es rendszerrel dolgoznak, a választásnak mi volt az oka?**
- 1. Az infrastrukturális feltételek nem megfelelő rendelkezésre állása miatt a délelőtti órákban
  - 2. A személyi feltételek nem megfelelő rendelkezésre állása miatt a délelőtti órákban

3. A tanulói igények figyelembevétele (igazoltsportolók száma)
4. Oktatásszervezési nehézségek (órarend kialakítása)
5. Egyéb:

-----

9. Amennyiben a 3+2 es variációt alkalmazzák, milyen tanterv szerint dolgoznak?

- a., alternatív kerettanterv szerint (lovaglás, sakk, stb.)
- b. önállóan összeállított helyi tanterv szerint, melynek fókuszpontjai a következők:

-----

c., egyéb

-----

10. Amennyiben a törvényi (2011. évi CXCV. a n.k.n.-ről) szabályozásból kiindulva a 3+2-es rendszerrel dolgoznak a +2 testnevelés óra alóli felmentésekkel kapcsolatban mi a tapasztalatuk?

- a., az igazolás valóban rendszeres edzéslátogatást takar
- b. az igazolás nem minden esetben takar edzéslátogatást
- c. ellenőrizhető és követhető a +2 óra kivitelezése és tartalma
- d. van visszajelzés az egyesület részéről, amennyiben nem látogatja az edzést a tanuló rendszeresen
- e. van kapcsolat az iskola és egyesület között

- 11. 11. Nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény (Nkt.) 27. § (11) bekezdés szerint:** Az iskola a nappali rendszerű iskolai oktatásban, azokban az osztályokban, amelyekben közismereti oktatás is folyik, azokon a tanítási napokon, amelyeken közismereti vagy szakmai elméleti oktatás is folyik, megszervezi a mindennapos testnevelést legalább napi egy testnevelés óra keretében, amelyből legfeljebb **heti két óra kiváltható....**

Értelmezésünk szerint ez azt is jelenti, hogy az órarendbe iktatott mindennapos testnevelés órából kettő kiváltható. Ebben az esetben a „kiváltással élő” tanuló mit csinál? Ha első a testnevelés óra akkor később jön be? Ha utolsó a testnevelés óra, hamarabb haza mehet? Egyéb esetekben nézi a többieket? Lyukas órája van?

Kérdés: Élnek-e Önöknél ezzel a kiváltási móddal a tanulók?

a., igen

b., nem

- 12. Amennyiben igen, iskolájukban kb. milyen százalékos arányban élnek ezzel a lehetőséggel a tanulók?**

- 13. Amennyiben Önöknél élnek ezzel a lehetőséggel, milyen megoldást dolgoztak ki a „kiváltással élő” tanulókkal kapcsolatban?**

- 14. Az órarendbe iktatott 5 testnevelés óra mely variációja valósul meg jellemzően Önöknél?**

a., 5 testnevelés óra

b., 3 testnevelés óra+ 1 néptánc+ 1 úszás

c., egyéb

-----

15. Amennyiben az iskolája 70 km-es körzetében van uszoda, élnek-e az úszásoktatása lehetőségével?

a., igen

b., nem

16. Amennyiben nem, mi az oka?

-----

17. Amennyiben van úszásoktatás Önöknél, fizetni kell-e ezért a tanulóknak?

a., igen

b., nem

18. A mindennapos testnevelés (órarendbe iktatott tanóra) oktatásához rendelkezésre állnak-e a testnevelő tanári képzéssel rendelkező kompetens személyek?

a., igen

b., nem

19. Amennyiben nincsenek meg a fenti kritériumoknak megfelelő tanár kollégák, milyen megoldást alkalmaz az iskola?

a., testnevelő- edző BSc végzettségűeket alkalmaznak

b. tanítók/ tanítónők oktatnak, akik rendelkeznek testnevelés speciális kollégium végzettséggel

c. felsőfokú végzettséggel és sportoktatói vagy sportedzői szakképesítéssel rendelkezik

d, sportköri foglalkozást szakedző tartja, aki felsőoktatási intézmény által szervezett, legalább 120 órás pedagógiai tanfolyamon részt vett

(Ha az iskola megfelelő végzettségű és szakképzettségű pedagógussal nem tudja megszervezni a 27. § (11) bekezdés szerinti mindennapos testnevelést, akkor a testnevelés tantárgy tanítására határozott időre, legfeljebb a 2019/2020. tanév kezdetéig alkalmazható, aki testnevelő-edzői szakképzettséggel vagy felsőfokú végzettséggel és sportoktatói vagy sportedzői szakképesítéssel rendelkezik.

A sportköri foglalkozásokat olyan szakedző vagy a sport területén képzéshez kötött tevékenységek gyakorlásához szükséges képesítések jegyzékéről szóló külön jogszabályban meghatározott képesítéssel rendelkező szakember is vezetheti, aki a felsőoktatási intézmény által szervezett, legalább 120 órás pedagógiai továbbképzésben vett részt).

20. 20. Az első négy évfolyamon iskolájában kik oktatják a testnevelést?

- a. testnevelő tanárok
- b. tanítók/tanítónők, akik rendelkeznek testnevelés speciális kollégium végzettséggel
- c. tanítók/ tanítónők testnevelés speciális kollégium végzettség nélkül
- d. tanítók/ tanítónők testnevelés speciális kollégium végzettséggel és anélkül
- e. testnevelő tanárok és tanítók/ tanítónők testnevelés speciális kollégium végzettséggel és anélkül
- f. testnevelő- edző Bsc végzettségű kollég

21. A testnevelés oktatásával kapcsolatban vannak-e szakmai megbeszélések azokkal a kollégákkal (tanítók/ tanítónők, BSc végzettek) akik nem rendelkeznek testnevelő tanári végzettséggel?

a, rendszeresen (pl.: havonta egyszer)

b., rendszertelenül

c. soha

22. A mindennapos tanórai rendben megvalósuló testneveléshez milyen létesítményi feltételek állnak az intézményen belül rendelkezésre?

a., csarnok,

b., osztott csarnok,

c., nagy tornaterem,

d., osztott nagy tornaterem,

e., tornaterem,

f., konditerem,

g., tornaszoba,

h., udvar

i., sportpálya,

j., télen fedett udvar,

k., uszoda

23. Iskolájában a fent megjelölteken/ vagy nem jelölteken kívül hol tartják a mindennapos testnevelés órát?

a., aula

b., folyosó

c., lépcsőház

d., osztályterem

e., ebédlő

f., egyéb

-----

24. Tartják- e a mindennapos testnevelést intézményen kívüli helyszíneken?

a., igen

b., nem

25. Amennyiben intézményen kívül tartják – mely helyszínen?

a., uszoda

b., játszótér

c, sportpálya

d., park,

e.,

egyéb: (pl. külső helyszín: kondícináló terem)

26. Intézmény épületein kívüli testnevelésórák megközelíthetősége időben:

a., 5 percnél kevesebb

b., 5 -10 perc

c., 10 – 15 perc

d., 15 percnél több

27. Megfelelőnek tartja-e/ tartják-e az intézmény létesítményi feltételrendszerét a mindennapos testnevelés megvalósításához?

a., igen

b., nem

28. Megfelelőnek tartja-e/ tartják-e az intézményi szertár(ak) felszereltségét?

a., igen

b., nem

29. Megfelelőnek tartja-e/ tartják-e az öltözők számát?

a., igen

b., nem

30. Alkalmasnak tartja- e/ tartják-e a szabadtéri létesítményeket a kerettantervi előírások hatékony oktatására? (atlétika, választott labdajáték/ok, stb.)

a., igen

b., nem

31. Alkalmasnak tartja-e/ tartják-e a fedett létesítményeket a kerettantervi előírások hatékony oktatására? (torna- torna jellegű feladatmegoldások, választott labdajáték/ok, küzdősportok, küzdőjellegű feladatmegoldások, stb.)

a., igen

b., nem

32. Egyidejűleg hány tanulócsoportnak van testnevelési órája órarendszerűen egy helyszínen?

a., egy tanulócsoport

b, két tanulócsoport

c., több tanulócsoport

33. Az órarendbe iktatott 5 testnevelés óra keretén belül van-e heti egy órában néptánc/ tánc?

a., igen

b., nem

34. Amennyiben néptáncot/ táncot is oktatnak, a néptáncban mutatott „teljesítmény” osztályozásra kerül-e?

a., igen

b., nem

35. Amennyiben osztályozzák a néptáncot, milyen szempontokat vesz figyelembe az oktató?

-----

36. Véleménye/ véleményük szerint a kerettantervi előírások megoldhatók-e iskolájában?

a., igen

b., nem

37. Amennyiben nem tartja/tartják megoldhatónak a kerettantervi előírásokat, mely tartalmak okoznak/ okozzák a legtöbb – szinte megoldhatatlan – problémát?

-----

38. Élnek-e a helyi tanterv összeállításánál a kerettanterv nyújtotta választási lehetőségeken túli szabadsággal, amely elsősorban a személyi, a tárgyi- létesítményi feltételeket, az iskolai hagyományokat, a tanulók érdeklődését veszi figyelembe, stb.?

a., igen

b., nem

39. Ha igen a válaszuk, mely szempontok alapján alakítják ki a helyi tanterveiket?

-----

40. Személyes véleménye/véleményük szerint, hogyan ítélik meg az iskolájába járó tanulók szülei a mindennapos testnevelés bevezetését?

a., egyetértenek és örülnek a bevezetésnek, valamint annak megvalósításával is elégedettek

b., az elvvel egyetértenek, de nem elégedettek a megvalósítással

c., elutasítják

41. Összességében egyetért –e/ egyetértenek-e a mindennapos testnevelés bevezetésével?

a., igen

b., nem

42. Ha egyetért/egyetértének, és jónak tartja/tartják a mindennapos testnevelés bevezetését, akkor milyen pozitívumokra hivatkozik?

-----

43. Ha nem ért/ értenek egyet, akkor ennek mi az oka?

-----

44. Ha nem ért/értenek egyet, akkor milyen jobbító javaslatai lennének?

-----

45. Véleménye/véleményük szerint, a bevezetett mindennapos testnevelés emelte-e az iskolai testnevelés presztízsét?

a., igen

b., nem

46. Ha a nem választ adta/adták, akkor véleménye/véleményük szerint a mindennapos testnevelés bevezetése milyen „esetleges károkat” okozott?

-----

47. Szülői értekezleten/ értekezleteken szokták-e tájékoztatni a szülőket az iskolai testnevelés ill. a mindennapos testnevelés fontosságát alátámasztó érvekről, a tantárgy céljairól?

a., igen

b., nem

48. 48. Mutatkozik-e a szülők részéről érdeklődés gyermekeik iskolai testnevelésben mutatkozó előmenetele, fejlődése iránt?

a., vannak érdeklődő szülők szép számban

b. vannak érdeklődők

c., akadnak érdeklődők

d., nem jellemző

49. Iskolája vezetése mutat-e érdeklődést a mindennapos testnevelés problémái iránt?

a., igen

b., nem

50. Iskolája vezetése mutat-e érdeklődést a mindennapos testnevelés fogadtatása iránt?

a., igen

b., nem

51. Véleménye/véleményük szerint nőtt-e a tantestületen belül az iskolai testnevelés és a testnevelő tanárok presztízse?

a., igen

b., nem